

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق
علیه
السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

۵۰
فصل و
پنجاهم

احکام تعمیرکاران خودرو

مؤلف: محمد حاجی اسماعیلی
مترجم: محمد حاجی اسماعیلی
ویراستار: محمد حاجی اسماعیلی

محمد حاجی اسماعیلی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احکام و آداب تعمیرکاران خودرو

نویسنده:

محمد حاج اسماعیلی

ناشر چاپی:

معروف

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۱	احکام و آداب تعمیرکاران خودرو
۱۱	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۵	فهرست مطالب
۲۵	سخن پژوهشگر
۳۱	تقدیم به:
۳۲	مقدمه
۳۷	فصل اول: کلیات
۳۷	تاریخچه صنعت خودرو
۳۸	اهمیت و ضرورت صنف تعمیرکار خودرو
۳۹	ارزش کار در اسلام
۴۳	فواید و آثار کسب حلال
۴۳	اشاره
۴۴	۱. آمرزش گناهان
۴۴	۲. استجاب دعا
۴۴	۳. گرامی و محبوب شدن نزد خدا
۴۵	پیامدهای مال حرام
۴۵	اهمیت یادگیری احکام شغل (صنف)
۴۵	اشاره
۴۶	اول: شناخت احکام مرتبط با شغل و صنف
۴۷	دوم: رعایت قوانین و مقررات کسب و کار
۴۹	فصل دوم: بایسته های تعمیر
۴۹	شرایط تصدی شغل تعمیرکاری خودرو

۴۹	اشاره
۵۰	تعهد
۵۰	تخصص
۵۳	امانتداری در نگهداری خودرو
۵۳	اشاره
۵۶	آسیب رسیدن به خودرو در تعمیرگاه
۵۸	مهارت نداشتن تعمیرکار و خرابی بیش تر خودرو
۵۹	سرقت شدن خودرو در تعمیرگاه
۶۰	راه حل اختلاف بین صاحب خودرو و تعمیرکار
۶۲	مسائل مربوط به اجرت کار
۶۲	اشاره
۶۲	تعیین اجرت قبل از کار
۶۴	بی انصافی در تعیین اجرت
۶۶	هزینه کارهای جانبی تعمیر
۶۷	نقد و نسیه در اجرت
۶۹	عدم پرداخت اجرت در موعد مقرر و تورم
۶۹	اشاره
۷۰	ضمانت در تعمیر خودرو
۷۱	انضباط کاری
۷۱	اشاره
۷۲	عمل به وعده و عدم تاخیر در تحویل خودرو
۷۳	پرهیز از کم کاری
۷۵	انجام دادن کار به بهترین صورت
۷۶	صداقت در کار
۷۶	اشاره
۷۸	۱. پرهیز از تعویض قطعات مرغوب

۲. پرهیز از تدلیس ۸۰
۳. برگرداندن لوازم خودرو به صاحبش ۸۲
۴. لوازم جا مانده از مشتری ۸۲
- مسائل مربوط به شاگرد تعمیر کار ۸۳
- اشاره ۸۳
- الف) تعیین مزد قبل از کار ۸۴
- ب) ستم نکردن در حق کارگر ۸۵
- ج) شتاب در پرداخت مزد کارگر ۸۶
- چند توصیه ۸۷
۱. نظافت شخصی ۸۷
۲. احساس مسئولیت ۸۸
۳. خوش اخلاقی و احترام به مشتری ۹۰
۴. انصاف ۹۱
۵. صدقه دادن ۹۳
۶. حفظ جمع شغلی ۹۴
۷. رقابت سالم ۹۵
۸. پرهیز از اسراف ۹۷
۹. تعطیلی در وقت نماز ۹۸
- اشاره ۹۸
- حکم وضو با سیاهی روغن روی دست ۱۰۰
۱۰. حفظ شئون دینی در برخورد با خانم ها ۱۰۲
- فصل سوم: مسائل مربوط به تعمیرگاه ۱۰۵
- اشاره ۱۰۵
۱. عدم ایجاد مزاحمت برای همسایگان و عابرین ۱۰۶
۲. نظافت و آراستگی محل کار ۱۰۷
۳. ایمن کردن تعمیرگاه ۱۰۹

۱۰۹	.....	اشاره
۱۱۲	.....	مقررات اختصاصی
۱۱۲	.....	الف) مکانیکی
۱۱۴	.....	ب) چاله سرویس
۱۱۵	.....	ج) باطری سازی
۱۱۵	.....	اشاره
۱۱۵	.....	سایر مقررات
۱۱۷	.....	۴. فراهم کردن امکانات برای مشتریان
۱۲۱	.....	فصل چهارم: بایسته های فروش لوازم یدکی
۱۲۱	.....	اشاره
۱۲۱	.....	یادگیری احکام معامله
۱۲۱	.....	اشاره
۱۲۲	.....	محرمات فروش لوازم یدکی
۱۲۲	.....	اشاره
۱۲۲	.....	قرار دادن اجناس خراب یا معیوب در کارتن ها
۱۲۴	.....	فروش لوازم یدکی سرقتی
۱۲۵	.....	فروش لوازم یدکی قاچاق
۱۲۷	.....	فروش اجناس جامانده از مشتری (دست دوم)
۱۲۷	.....	جلب اعتماد برای حيله گری
۱۲۸	.....	مشورت نادرست
۱۲۹	.....	پس دادن لوازم یدکی (برهم زدن معامله) بعد از فروش
۱۲۹	.....	اشاره
۱۲۹	.....	متضرر شدن (خيار غبن)
۱۳۰	.....	معیوب بودن قطعه
۱۳۱	.....	معلوم شدن عيب قطعه بعد از بستن روی ماشین
۱۳۱	.....	انصاف در سود (مقدار سود حلال)

- ۱۳۲ ..... ضمانت پس از فروش (گارانتی) .
- ۱۳۲ ..... اشاره .
- ۱۳۴ ..... پرداخت درصدی از سود حاصله از فروش اجناس به تعمیرکاران (پورسانت) .
- ۱۳۵ ..... فروش لوازم یدکی به صورت نسیه .
- ۱۳۷ ..... چند توصیه .
- ۱۳۷ ..... آگاهی دادن مشتری در هنگام خرید .
- ۱۳۷ ..... خرید و فروش کالاهای تولید داخل .
- ۱۳۹ ..... کارهای پسندیده در فروش لوازم یدکی .
- ۱۳۹ ..... اشاره .
- ۱۳۹ ..... بردن نام خدا .
- ۱۳۹ ..... جلب رضایت الهی .
- ۱۴۰ ..... دائم با طهارت بودن .
- ۱۴۰ ..... قسم نخوردن .
- ۱۴۱ ..... کارهای ناپسند و مکروهات خرید و فروش لوازم یدکی .
- ۱۴۳ ..... فصل پنجم: وظایف متقابل .
- ۱۴۳ ..... وظایف متقابل مردم و تعمیرکاران .
- ۱۴۳ ..... ۱. امر به معروف ونهی از منکر .
- ۱۴۵ ..... ۲. پرداخت حقوق .
- ۱۴۶ ..... ۳. کراهت چانه زدن بعد از تعیین مبلغ .
- ۱۴۷ ..... ۴. ارزش قائل شدن برای تخصص .
- ۱۴۷ ..... وظایف و انتظارات متقابل تعمیرکاران و دولت .
- ۱۵۱ ..... نشانی ارتباط با دفاتر مراجع تقلید .
- ۱۵۱ ..... مقام معظم رهبری .
- ۱۵۱ ..... آیت الله سیستانی .
- ۱۵۱ ..... آیت الله مکارم شیرازی .
- ۱۵۲ ..... آیت الله شبیری زنجانی .

آیت الله نوری همدانی ۱۵۲

آیت الله صافی گلپایگانی ۱۵۲

آیت الله وحید خراسانی ۱۵۲

منابع ۱۵۳

سایت ها ۱۵۸

درباره مرکز ۱۵۹

سرشناسه : حاجی اسماعیلی، محمد، ۱۳۵۴ -

عنوان و نام پدیدآور : احکام و آداب تعمیر کاران خودرو / محمد حاجی اسماعیلی؛ به سفارش ستاد امر به معروف و نهی از منکر پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر.

مشخصات نشر : قم: نشر معروف، ۱۳۹۵ .

مشخصات ظاهری : ۱۴۴ ص. م. س ۱۹×۱۱؛

فروست : فقه و زندگی؛ ۵۰.

شابک : ۳۳۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۱۲-۷۵-۱ :

وضعیت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۳۹-۱۴۳؛ همچنین به صورت زیر نویس.

موضوع : اتومبیل ها -- نگهداری و تعمیر -- جنبه های اخلاقی

موضوع : Automobiles -- Maintenance and repair -- Moral and ethical aspects

موضوع : فقه جعفری -- رساله عملیه

موضوع : *Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc.

شناسه افزوده : ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر. پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

رده بندی کنگره : TL۱۵۲/الف ح ۲ ح ۳ ۱۳۹۵

رده بندی دیویی : ۶۲۹/۲۸۷۲

شماره کتابشناسی ملی : ۴۳۹۷۹۴۳

ص: ۱

سخن پژوهشگرده..... ۱۱

مقدمه..... ۱۸

فصل اول: کلیات

تاریخچه صنعت خودرو..... ۲۳

اهمیت و ضرورت صنف تعمیرکار خودرو ۲۴

ارزش کار در اسلام..... ۲۵

فواید و آثار کسب حلال ۲۹

۱. آمرزش گناهان..... ۳۰

۲. استجابیت دعا..... ۳۰

۳. گرمی و محبوب شدن نزد خدا..... ۳۰

پیامدهای مال حرام..... ۳۱

اهمیت یادگیری احکام شغل (صنف) ۳۱

اول: شناخت احکام مرتبط با شغل و صنف..... ۳۲

دوم: رعایت قوانین و مقررات کسب و کار..... ۳۳

- شرایط تصدی شغل تعمیر کاری خودرو..... ۳۵
- تعهد..... ۳۶
- تخصص..... ۳۶
- امانتداری در نگهداری خودرو..... ۳۹
- آسیب رساندن به خودرو در تعمیر گاه..... ۴۲
- مهارت نداشتن تعمیر کار و خرابی بیشتر خودرو..... ۴۴
- سرقت شدن خودرو تعمیر گاه..... ۴۵
- راه حل اختلاف بین صاحب خودرو و تعمیر کار..... ۴۶
- مسائل مربوط به اجرت کار..... ۴۸
- تعیین اجرت قبل از کار..... ۴۸
- بی انصافی در تعیین اجرت..... ۵۰
- هزینه کارهای جانبی تعمیر..... ۵۲
- نقد و نسیه در اجرت..... ۵۳
- عدم پرداخت اجرت در موعد مقرر و تورم..... ۵۵
- ضمانت در تعمیر خودرو..... ۵۶
- انضباط کاری..... ۵۷
- عمل به وعده و عدم تاخیر در تحویل خودرو..... ۵۸
- پرهیز از کم کاری..... ۵۹
- انجام دادن کار به بهترین صورت..... ۶۱

صداقت در کار.....۶۲

۱. پرهیز از تعویض قطعات مرغوب.....۶۴

۲. پرهیز از تدلیس.....۶۶

۳. برگرداندن لوازم خود روبه صاحبش.....۶۸

۴. لوازم جامانده از مشتری.....۶۸

ص: ۶

- مسائل مربوط به شاگرد تعمیر کار.....۶۹
- الف) تعیین مزد قبل از کار.....۷۰
- ب) ستم نکردن در حق کارگر.....۷۱
- ج) شتاب در پرداخت مزد کارگر.....۷۲
- چند توصیه.....۷۳
۱. نظافت شخصی.....۷۳
۲. احساس مسئولیت.....۷۴
۳. خوش اخلاقی و احترام به مشتری.....۷۶
۴. انصاف.....۷۷
۵. صدقه دادن.....۷۹
۶. حفظ جمع شغلی.....۸۰
۷. رقابت سالم.....۸۱
۸. پرهیز از اسراف.....۸۳
۹. تعطیلی در وقت نماز.....۸۴
- حکم وضو با سیاهی روغن روی دست.....۸۶
۱۰. حفظ شئون دینی در برخورد با خانم ها.....۸۸

فصل سوم: مسائل مربوط به تعمیر گاه

۱. عدم ایجاد مزاحمت برای همسایگان و عابرین.....۹۲
۲. نظافت و آراستگی محل کار.....۹۳
۳. ایمن کردن تعمیر گاه.....۹۵

مقررات اختصاصی.....۹۸

الف) مکانیکی.....۹۸

ب) چاله سرویس ۱۰۰

ج) باتری سازی ۱۰۱

۴.فراهم کردن امکانات برای مشتریان ۱۰۳

ص: ۷

فصل چهارم: بایسته های فروش لوازم یدکی

- ۱۰۷..... یادگیری احکام معامله.....
- ۱۰۸..... محرمات فروش لوازم یدکی .....
- ۱۰۸..... قرارداد اجناس خراب یا معیوب در کارتن ها.....
- ۱۱۰..... فروش لوازم یدکی سرقتی .....
- ۱۱۱..... فروش لوازم یدکی قاچاق .....
- ۱۱۳..... فروش اجناس جامانده از مشتری (دست دوم) .....
- ۱۱۳..... جلب اعتماد برای حيله گری.....
- ۱۱۴..... مشورت نادرست .....
- ۱۱۵ پس دادن لوازم یدکی (برهم زدن معامله) بعد از فروش .....
- ۱۱۵..... متضرر شدن (خيارغبين).....
- ۱۱۶..... معيوب بودن قطعه .....
- ۱۱۷ معلوم شدن عيب قطعه بعد از بستن روی ماشین .....
- ۱۱۷..... انصاف در سود (مقدار سود حلال).....
- ۱۱۸..... ضمانت پس از فروش (گارانتی).....
- ۱۱۹..... پرداخت درصدی از سود حاصله از فروش اجناس به تعمیرکاران (پورسانت) .....
- ۱۲۱..... فروش لوازم یدکی به صورت نسیه .....
- ۱۲۳..... چند توصیه .....
- ۱۲۳..... آگاهی دادن مشتری در هنگام خرید .....
- ۱۲۳..... خرید و فروش کالاهای تولید داخل .....

کارهای پسندیده در فروش لوازم یدکی.....۱۲۵

ص: ۸

۱۲۵..... بردن نام خدا.....

۱۲۵..... جلب رضایت الهی .....

۱۲۶..... دائم باطهارت بودن.....

۱۲۶..... قسم خوردن .....

۱۲۷ کارهای پسندیده و مکروهات خرید و لوازم یدکی

فصل پنجم : وظایف متقابل

۱۲۹..... وظایف متقابل مردم و تعمیرکاران .....

۱۲۹..... ۱. امر به معروف و نهی از منکر.....

۱۳۱..... ۲. پرداخت حقوق .....

۱۳۲..... ۳. کراهت چانه زدن بعد از تعیین مبلغ .....

۱۳۳..... ۴. ارزش قائل شدن برای تخصص .....

۱۳۳..... وظایف و انتظارات متقابل تعمیرکاران و دولت .....

نشانی ارتباط با دفاتر مراجع تقلید

۱۳۷..... مقام معظم رهبری .....

۱۳۷..... آیت الله سیستانی.....

۱۳۷..... آیت الله مکارم شیرازی.....

۱۳۸..... آیت الله شبیری زنجانی.....

۱۳۸..... آیت الله نوری همدانی .....

۱۳۸..... آیت الله صافی گلپایگانی.....

۱۳۸..... آیت الله وحید خراسانی.....

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی اسلامی شدن زندگی اجتماعی سه گام دارد:

شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عزوجل

شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی

شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهش های خلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و صلاح و

تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با

خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است.

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهش‌های ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای فقه و زندگی به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و باید‌ها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هراتحادیه صنفی و دست‌اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه‌ی پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان‌پذیر است.

در حدود سالهای ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی افقه و زندگی» توسط جناب حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، در پژوهشکده باقرالعلوم (علیه السلام) قم، پی‌ریزی شد. هدف طرح، تالیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان

ص: ۱۲

کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سالهای آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح ها این کار هم بخاطر مشکلاتی که پیش آمد، ناتمام ماند و در زمینهی احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه ی بسیاری از کسبه ی محترم در بخش های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری دبیر محترم ستاد احیاء حجه الاسلام والمسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تألیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سالهای آغازین، این پژوهش ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک باردیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و باری همان دو برادر و همکاری گروهی

از فضیلهی حوزه

ص: ۱۳

علمیه قم در پژوهشکده امریه معروف پیگیری می شود.

همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی ها در حوزه کسب و کار سبب می شود که احکام بر اساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

احکام صنف طلا و جواهر

احکام تلفن همراه

احکام بازی های رایانه ای

احکام صنف اتوبوس رانی

احکام صنف فرش و تابلو فرش

احکام صنف کیف و کفش (سراجان)

احکام صنف ماهی فروشان

احکام صنف ناشران

احکام صنف پوشاک

ص: ۱۴

احکام صنف نانوایان

احکام صنف اینترنت و رایانه

احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان

احکام صنف اغذیه فروشان

احکام صنف پارکها

احکام عمومی کسب و کار

احکام صنف قهوه خانه ها

احکام صنف الکتریکی

احکام صنف داروخانه ها

احکام صنف صوتی و تصویری

احکام بیمه ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی حجت الاسلام جناب حاج سید جعفر ربانی پدید آمده به احکام اغذیه فروشان اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثر یاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و تواناویاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می توان به سوی اسلامی شدن

بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی
بلندتر برداشت.

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با
هدایت حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف ، توحید و عدالت در سراسر حاکم گردد. ان شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

fmaroof.ir

info@fmaroof.ir

ص: ۱۶

تقدیم به:

همه شهدای گرانقدر انقلاب اسلامی و دفاع مقدس؛

مخصوصاً ده هزار شهید اصناف؛

به ویژه شهدای گرانقدر تعمیرکار؛

آنان که با نثار خون پاک خود، اسلام عزیز و نظام مقدس جمهوری اسلامی را یاری کردند.

ص: ۱۷

«وَ الْخَيْلَ وَ الْبِغَالَ وَ الْحَمِيرَ لِيَتْرَكِبُوهَا وَ زِينَةً وَ يَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ» (۱)

خداوند متعال در آیات پنجم تا هشتم سوره مبارکه نحل به یکی از نعمت های بسیار مهم خود اشاره می کند؛ نعمتی که انسان ها برای زینت، حمل و نقل وسایل و نیز برای سوار شدن از آن ها استفاده می کنند و از آن جا که هنگام نزول قرآن فقط از چهارپایان برای این کارها استفاده می شد؛ خداوند آن ها را ذکر می کند و چون بشر آن زمان، از صنعت خودرو که بعدها قرار بود کشف شود، اطلاعی نداشت؛ خداوند متعال آن را به زیبایی با این عبارت بیان می فرماید:

ص: ۱۸

«... وَ يَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ» و چیزهایی خلق می کند که شما نمی دانید.

در تفاسیر جدید هم آمده که منظور از "مالا تعلمون" ماشین ها و وسایط نقلیه سریع السیر است.^(۱)

وقتی خودرو های موتور در حدود ۲۵۰ سال قبل اختراع شد، شاید کسی باور نمی کرد این صنعت به یکی از اصلی ترین ابزار زندگی بشر تبدیل شود؛ به شکلی که امروزه تصور زندگی بدون خودرو بسیار سخت است؛ چرا که نیازهای بشرا روزی از تامین ما یحتاج اولیه گرفته تا تحصیل و کسب و کار و ... همه و همه به وجود این صنعت گره خورده است و می توان گفت زندگی بدون وجود خودرو فلج خواهد بود.

از آن جا که دین اسلام به عنوان دین کامل و فرا زمانی و مکتب نورانی اهل بیت برای همه ابعاد زندگی بشر برنامه دارد، خودرو، استفاده از آن و نیز تعمیر خودرو به عنوان یکی از اصناف بسیار مهم و تاثیر گذار، از این امر مستثنا نیست. به همین دلیل بر آن شدیم تا احکام و آداب اسلامی صنف تعمیر کار خودرو را از اصول کلی اسلام و با استفاده از منابع ارزشمند دینی (قرآن، روایات و عقل) هر چند مختصر: با بهره مندی از دیدگاه های مراجع عظام تقلید، مصداق یابی

ص: ۱۹

۱- تفسیر نمونه، ج ۱۱، ص ۱۶۲.

و تدوین کنیم. برای همین در این کتاب سعی شده است مهم ترین آداب اخلاقی و احکام و مسائل شرعی مورد نیاز صنف تعمیرکاران خودرو که افتخار خدمت به مردم را در این شغل دارند، جمع آوری گردد. نگاشته پیش رو، علاوه بر این که بر منابع دینی اسلام مبتنی است؛ برای جمع آوری مسائل شرعی و نیازهای دیگری که صنف تعمیرکاران خودرو با آن مواجه هستند؛ ساعت ها با افراد با سابقه و مومن صنف تعمیرکاران خودرو مصاحبه شده است.

این کتاب دارای پنج فصل است که به اختصار معرفی می گردد:

فصل اول: کلیات: در این فصل به اهمیت کسب و کار و رزق حلال در اسلام پرداخته ایم و تاریخچه ای از صنعت خودرو و نیز ضرورت تعمیرکاری خودرو بیان شده است.

در فصل دوم، درباره بایسته های تعمیر و احکام و آداب تعمیرکاری خودرو گفت و گو شده است.

در فصل سوم، به مسائل مربوط به مکان تعمیرکاری (تعمیرگاه) پرداخته شده و ملزومات و شرایط آن بیان گردیده است.

فصل چهارم، به بایسته های فروش لوازم یدکی خودرو پرداخته و بخشی از احکام و آداب آن ذکر شده است.

در فصل پنجم، وظایف متقابل و انتظارات و وظایف

متقابل مردم و دولت و این صنف بررسی شده است.

نکته: به دلیل این که دیدگاه های مراجع عظام تقلید در بعضی مسائل مختلف است، و از طرف دیگر به جهت استفاده هر چه بیشتر مخاطبان محترم تلاش بر عدم طولانی شدن کتاب بود. به همین دلیل، دیدگاه مراجع محترمی که مقلدین بیشتری داشتند، در این کتاب آمده و کسانی که دیدگاه مرجع بزرگوارشان در کتاب نیست، می توانند همان سوال یا مسئله را با استفاده از شماره ها و سامانه پیامکی مراجع عظام که در پایان کتاب آمده است ارسال کنند و دیدگاه مرجع خود را به دست آورند.

از آن جا که این کتاب اولین اثر مکتوب در موضوع احکام شرعی و آداب صنف تعمیرکار خودرو می باشد؛ وجود بعضی اشکال ها و نواقص در آن دور از ذهن نیست. به همین دلیل از همه خوانندگان گرامی، مخصوصا تعمیرکاران محترم خواهشمندیم دیدگاه ها، انتقادات و پیشنهادهای خود را به ایمیل پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر(۱).

ارسال نمایند تا در چاپ های بعدی این کتاب، مورد استفاده قرار گیرد. در پایان از همه عزیزانی که این حقیر را در آماده سازی و تهیه این اثر یاری کردند،

ص: ۲۱

مخصوصاً برادران عزیز صنف تعمیرکاران خودرو شهرستان نجف آباد که با بیان مطالب، تجربیات و نکات ارزشمند خود، بر غنای محتوایی این اثر افزودند، تشکر نموده و توفیق روز افزون آنان را از خداوند تعالی مسئلت می کنم.

محمد حاجی اسماعیلی

قم، ۹۵/۳/۱۳

ص: ۲۲

خودرو را شخص بخصوصی اختراع نکرده است؛ بلکه این وسیله بتدریج تکامل یافت و به شکل امروزی در آمده است. اتومبیل های اولیه شبیه درشکه بود و با نیروی بخار به حرکت در می آمد. آغاز پیدایش خودروهای موتوری به سال ۱۷۶۹ میلادی باز می گردد؛ هنگامی که مهندس نظامی فرانسوی، نیکولاس ژوزف کاگنوت، یک سه چرخه بخار را برای کشیدن و حمل و نقل قطعات توپ ساختند.^(۱)

ص: ۲۳

۱- سایت ویکی پدیا، خودرو.

ولی این صنعت به سرعت رشد یافت و روز به روز تکامل پیدا کرد؛ به نحوی که کاربرد خودروها در زندگی امروزه بشر بسیار متنوع و گسترده است؛ تا آن حد که اگر خودروها را از زندگی روزمره حذف کنیم، شاید تمدن بشری، به شکل کنونی وجود نخواهد داشت.

قابل ذکر است که امروزه بیش از ۴۰ شغل مرتبط با خودرو وجود دارد که تعمیر کاری خودرو یکی از مهم ترین آنهاست.

اهمیت و ضرورت صنف تعمیر کار خودرو

امروزه با توجه به رشد سریع تکنولوژی خودرو های سبک و سنگین و پیچیدگی این صنعت و نیز فراگیر شدن استفاده از خودرو؛ ضرورت وجود تعمیر گاه های مجهز و متخصصین ماهر، به منظور ارائه خدمات تعمیر و نگهداری خودرو بیش از پیش احساس می شود.

بر اساس آمار، در سال ۱۳۹۴ شمسی، بیش از ۱۷ میلیون خودرو در ایران وجود داشته [\(۱\)](#) که این تعداد با فراوانی بیش از ۸۰ نوع خودرو اهمیت وجود صنف تعمیر کار خودرو را دو چندان می کند.

تعمیر کاری خودرو را می توان از دو جهت شبیه به پزشکی دانست:

ص: ۲۴

اول از منظر اهمیت و حساسیت آن؛ زیرا همان طور که حرفه پزشکی با جان مردم مرتبط است و عملکرد درست یا نادرست پزشک باعث نجات یا مرگ بیمار می شود؛ در تعمیرات خودرو هم این اهمیت وجود دارد؛ به طوری که نه تنها جان یک نفر، بلکه جان چندین نفر ممکن است بر اثر بی دقتی یا عملکرد نادرست تعمیرکار و نقص فنی خودرو به خطر بیفتد.

وجه دیگر شباهت تعمیرکاری با پزشکی در شیوه کار است. در مراجعه بیمار به پزشک، دکتر بعد از تشخیص بیماری متناسب با آن دارو می دهد و یا جراحی می کند و اگر این تشخیص درست نباشد، درمان نیز درست صورت نمی پذیرد. در تعمیر خودرو هم تشخیص ضروری است و تا تعمیرکار خودرو مشکل ماشین را درست تشخیص ندهد نمی تواند آن را تعمیر کند. بر این اساس عملکرد پزشک و تعمیرکار خودرو از دو زاویه مرتبط بودن هر دو حرفه با جان مردم و ضرورت تشخیص عیب و رفع مناسب آن شبیه یکدیگر می نمایند.

ارزش کار در اسلام

در دین اسلام به مقوله کار و طلب روزی حلال بسیار

ص: ۲۵

سفارش شده و نگاه اسلام به کار و تلاش، به منزله نوعی عبادت است و چون مومن آن را به نیت به دست آوردن روزی حلال انجام می دهد، در قرآن همواره در کنار ایمان، عمل صالح قرار گرفته و بی تردید یکی از مصادیق عمل صالح که در قرآن بیش از ۱۰۰ مرتبه آمده، کسب و کار است؛ از جمله این که خداوند می فرماید:

« وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۱) »

پیامبر و اهل بیت (علیهم السلام) نه تنها کسب و کار را از عبادات برشمرده اند؛ بلکه آن را با فضیلت ترین عبادت دانسته اند؛ چنان که که پیامبر می فرمایند: « عبادت هفتاد جز دارد که بافضیلت ترین آنها طلب حلال است. (۲) » به همین دلیل برای کسی که کار می کند و از دسترنج خویش مخارج زندگی اش را تامین می کند، برکات دنیوی و اخروی فراوانی ذکر شده که به چند نمونه از آنها اشاره می کنیم: امام صادق (علیه السلام) کسی را که برای به دست آورند رزق و روزی برای خانواده اش تلاش می کند، مثل مجاهد در راه خدا دانسته و می فرماید:

ص: ۲۶

۱- بقره، ۸۲.

۲- جامع الأخبار (لشعیری)، ص ۱۳۹.

«الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (۱)

پیامبر اسلام در چندین روایت، ویژگی ها و برکات فراوانی برای شخصی که از دسترنج خود مخارج زندگی خویش را تامین می کند، بیان فرموده اند که به چند نمونه از آن اشاره می کنیم. ایشان فرمودند:

«کسی که از دسترنج خویش مخارج زندگی اش را تامین کند، همواره مورد نظر رحمت الاهی خواهد بود» (۲) همچنین فرمودند: این شخص روز قیامت از جمله انبیا قرار خواهد گرفت و ثواب ایشان را خواهد داشت. (۳) نیز: از پل صراط مثل برق عبور می کند. (۴) باز فرمودند: کسی که از دسترنج خویش و با کسب حلال مخارجش را تامین کند، درهای بهشت برای او باز خواهد شد و از هر دری که بخواهد داخل بهشت می شود. (۵)

ص: ۲۷

۱- الکافی، ج ۵، ص ۸۸.

۲- جامع الأخبار (لشعیری)، ص ۱۳۹.

۳- همان.

۴- همان.

۵- همان.

نیز فرمودند: کسی که به دنبال دنیای حلال باشد، بدان انگیزه که از درخواست به دیگران پرهیز کند و به همسایه اش یاری رساند؛ خداوند را در حالی ملاقات می کند که چهره اش مانند ماه تمام می درخشد^(۱).

اهل بیت نه تنها به کار و تلاش و کسب روزی حلال سفارش می کردند، بلکه خود نیز همواره سختی کسب و کار را به انگیزه در آوردن روزی حلال به جان می خریدند. علی ابن حمزه بطائنی چنین نقل می کند:

که امام کاظم (علیه السلام) را دیدم که در مزرعه کار می کردند و از پاهایشان عرق می ریخت عرض کردم فدایتان شوم، پس کارگران کجایند که شما این چنین زحمت می کشید؟ فرمودند: «ای علی! کسی که از من و پدرم بالاتر بود، در زمینش با دست خود کار می کرد» پرسیدم: او کیست؟ فرمودند: رسول خدا و امیرالمومنین و پدرانم همگی با دست خویش کار می کردند و این روش همه انبیا و فرستادگان و بندگان صالح خداوند است^(۲).

برخی افراد با برداشت غیر صحیح از دین، دنیا را ترک و

ص: ۲۸

۱- همان.

۲- من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۱۶۲.

فقط به آخرت می پردازند؛ در حالی که اهل بیت با این فکر مبارزه می کردند؛ چنان که و امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«کسی که دنیا را برای آخرت یا آخرت را برای دنیا ترک کند، از ما نیست. (۱) و نیز از کسالت و بیکاری به شدت نهی کرده و می فرمایند: لَا تَكْسِبُوا فِي طَلَبِ مَعَايِشِكُمْ فَإِنَّ آبَاءَنَا كَانُوا يَرْكُضُونَ فِيهَا وَ يَطْلُبُونَهَا؛ (۲) در تحصیل روزی تبلی نکنید؛ چرا که پدران ما در این راه کوشش نموده، آن را طلب می کردند».

بر این اساس، شایسته است مسلمانان با پیروی از سنت پیامبر و اهل بیت همواره با تلاش و کار در پی کسب روزی حلال باشند.

فواید و آثار کسب حلال

اشاره

کسب حلال در زندگی انسان مؤمن دارای دستاوردهای بسیار زیادی است که در ادامه به چند مورد از آن اشاره می کنیم:

ص: ۲۹

۱- همان، ص ۱۵۶.

۲- همان، ص ۱۵۷.

۱. آموزش گناهان

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: «هر که روزی حلال بخورد، فرشته ای بر سر او می ایستد و برای او طلب استغفار می کند تا از خوردن فارغ شود.» (۱)

۲. استجاب دعا

رسول مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: هر کدام از شما که بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را پاک کند و حق مردم را بپردازد، و همانا خداوند دعای بنده ای که در شکمش مال حرام باشد بالا نمی برد و همچنین کسی که حق یکی از مخلوقات خدا نزد او باشد. (۲)

۳. گرمی و محبوب شدن نزد خدا

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «بنده خدا آن زمان نزد خدا گرمی است که در صدد کسب روزی حلال برآید، گرچه نتواند به آن دست یابد.» (۳)

ص: ۳۰

۱- سفینه البحار، ۱۹۸.

۲- بحار الانوار، ج ۹۰ ص ۳۲۱.

۳- میزان الحکمه، ترجمه شیخی، ج ۵، ص ۲۰۵۹.

در روایات ما از مال حرام به شدت نهی شده است؛ چنان که امام علی (علیه السلام) می فرماید:

از شیعیان من نیست کسی که مال دیگری را به حرام بخورد. (۱) و همچنین امام صادق (علیه السلام) می فرماید: كَسْبُ الْحَرَامِ يَبِينُ فِي الدُّرِّيَّةِ؛ (۲) مال حرام باعث فاسد شدن نسل انسان می شود.

اهمیت یادگیری احکام شغل (صنف)

اشاره

برای ورود به هر حرفه و شغلی تعدادی پیش شرط وجود دارد که اهتمام به این پیش شرط ها لازمه موفقیت در آن حرفه و شغل است. از جمله این پیش شرط ها مهارت و تخصص در آن حرفه است و از دیگر پیش شرط ها دانستن احکام حلال و حرام آن حرفه می باشد، تا شاغل در دام حرام نیفتد. اسلام عزیز، رعایت مواردی را ضروری دانسته است که در ادامه ملاحظه می فرمایید:

ص: ۳۱

۱- إرشاد القلوب إلى الصواب، ج ۱، ص ۶۹.

۲- وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۸۲.

اول: شناخت احکام مرتبط با شغل و صنف

اگر کسی بدون این که احکام شرعی کسب و کار خود را بداند، وارد معامله با مردم شود، ممکن است ناخواسته در دام حرام بیفتد. لذا امام علی (علیه السلام) دائماً به کاسبان می فرمودند:

يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمُنْجَرُ؛^(۱) ای تجارت کنندگان! اول احکام فقهی تجارت را یاد بگیرید و بعد از آن تجارت کنید.

واضح است که تجارت در این جا به معنای هر کسب و کار و معامله است و مخصوص تجارت به معنای خاص نیست

همچنین امام صادق (علیه السلام) در اهمیت یادگیری احکام کسب و کار می فرمایند:

کسی که می خواهد تجارت کند، لازم است که دینش را بشناسد تا به این واسطه از آنچه برایش حلال و حرام است، اطلاع یابد و کسی که شناختی از دینش ندارد و احکام تجارت را نمی داند در ورطه حرام می افتد.^(۲)

ص: ۳۲

۱- کافی (ط - دار الحدیث)، ج ۱۰، ص ۱۵.

۲- همان، ج ۹، ص ۶۸۰.

این نکته در رساله مراجع عالیقدر نیز آمده است که بر هر کسی به تجارت و سایر انواع کسب مشغول است، واجب است احکام و مسائل مربوط به آن را یاد بگیرد.^(۱)

دوم: رعایت قوانین و مقررات کسب و کار

در اسلام هر شغلی به صورت کلی دارای احکامی است که بسیاری از این احکام در قالب مجموعه قوانین لازم الاجراست و با توجه به ماهیت حکومتی ایران، احکام و مقررات مشاغل بر آموزه های دینی مبتنی است و تخلف از آن ها شرعاً محل اشکال است.

اگر کسی شرایط شرعی شغل خود را رعایت کند، بهترین اعمال را انجام داده است؛ همانطور که رسول خدا(صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند:

أفضل الأعمال الكسب من الحلال؛^(۲) بافضیلت ترین اعمال کسب حلال است.

ص: ۳۳

۱- تحریر الوسيله (ترجمه)، ج ۲، ص ۳۵۷.

۲- نهج الفصاحه، ص ۲۲۸.

اشاره

به طور کلی برای تصدی هر شغلی در جامعه اسلامی دو شرط اساسی وجود دارد که عبارت است از: "تعهد" و "تخصص"، در قرآن کریم نیز به گونه ای به آن اشاره شده است؛ چنان که خداوند متعال از قول دختر شعیب، در مورد به کار گیری حضرت موسی می فرماید:

يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ای پدر! او را استخدام کن، زیرا بهترین کسی که استخدامش کنی [این مرد] نیرومند با امانت است.

کلمه قوی به معنای توانایی و تخصص است و امین نیز به تعهد اشاره دارد.

شغل تعمیرکاری خودرو نیز با توجه به اهمیتی که در جامعه دارد، از این قاعده مستثنا نیست و داشتن دو شرط تعهد و تخصص در آن ضروری و مهم است.

تعهد

«تعهد» بدان معناست که کسی که در جامعه اسلامی قصد متصدی کاری از جمله تعمیر خودرو را دارد، باید ویژگی‌های اخلاقی مناسبی را دارا باشد که به مجموعه این ویژگی‌ها تعهد می‌گوییم. از جمله این صفات، یادگیری احکام مورد ابتلا در آن حرفه است. باید توجه کرد که دانستن احکام مورد نیاز هر حرفه برای شاغل نه تنها واجب است؛ بلکه رعایت آن سبب افزایش رزق و برکت در کسب و کار فرد می‌گردد.

از مصادیق تعهد در تعمیرکاری خودرو می‌توان به داشتن صداقت و عدم دروغ‌گویی و حيله‌گری و اجتناب از حرام اشاره کرد.

تخصص

یکی دیگر از شرایط لازم برای تصدی شغل تعمیرکاری و

هر شغل دیگر داشتن "تخصص" لازم در مورد آن حرفه است. کسی که شغل تعمیرکاری خودرو را به عهده می گیرد، باید تخصص لازم را داشته باشد. در روایات به ضرورت داشتن تخصص نسبت به کارهایی که انسان به آن می پردازد، بسیار تاکید شده و نیز از ورود شخص به کاری بدون این که تخصص لازم را داشته باشد، نهی شده است؛ از جمله در روایتی از امام صادق (علیه السلام) آمده است:

عمل کننده ناآگاه و جاهل مثل کسی است که از در غیر راه حرکت می کند و بیراهه می رود و طبعاً بر سرعت حرکت او فایده ای وجود ندارد، جز این که شخص را از هدفش دورتر می کند.^(۱)

زیرا اگر متخصص نباشد و با این حال تعمیرات ماشین را انجام دهد و مردم با یقین به تخصص او ماشین خود را برای تعمیر نزد او ببرند و او بواسطه عدم تخصص موجب خرابی ماشین شود، ضامن و مدیون است از طرف دیگر از آن جا که تعمیر ماشین کاری بسیار با اهمیت است و در واقع جان افراد جامعه مرتبط است؛ چه بسا آن ها به دلیل عدم تعمیر درست ماشین باعث به خطر انداختن جان افراد

ص: ۳۷

۱- «الْعَامِلُ عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ كَالسَّائِرِ عَلَى غَيْرِ طَرِيقٍ، فَلَا يَزِيدُهُ سُرْعَةُ السَّيْرِ إِلَّا بُعْدًا» (بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۰۶).

شود.

واضح است تخصص فقط با یادگیری و بررسی علمی حاصل نمی شود و بسیاری در این رشته به صورت تجربی و نزد استادکار متخصص، تعمیرکار می شوند. البته جمع بین علم و تجربه، کارآمدی شخص را در این حرفه چندین برابر می کند و استادان تعمیرکاری که هم اصول علمی تعمیرکاری را می دانند و هم اندوخته های عملی و تجربی دارند؛ بسیار موفق تراند. از طرف دیگر تغییر و تحولات و رشد سریع تکنولوژی که در صنعت اتومبیل در دنیا رخ می دهد، دانستن اصول علمی این حرفه را به امری اجتناب ناپذیر بدل کرده. و به قول تعمیرکاران کسی در این کار استاد کامل نمی شود چراکه دائما نکات جدیدی در این صنعت تولید می شود که لازم است تعمیرکاران خودرو آن را یاد بگیرند. نمونه بارز آن تبدیل شدن ماشین های کاربراتوری به سیستم انژکتوری است.

از نظر اخلاقی هم به برخی پیش شرط ها برای تصدی شغل تعمیرکاری می توان اشاره کرد؛ مثل شیوه های تعامل و ارتباط با مردم و مشتری مداری.

اتحادیه های تعمیرکاران خودرو قبل از اعطا جواز کسب و یا برای تمدید آن، یک دوره آموزشی برای افراد

ص: ۳۸

متقاضی برگزار می کنند و اگرچه اصل این کار بسیار درست و بجا است؛ نسبت به اهمیت این شغل هم ساعات آموزشی آن بسیار محدود است و از سوی دیگر اضافه شدن برخی سرفصل های آموزشی همچون موارد ذکر شده بسیار ضروری می نماید.

از طرف دیگر، صرف برگزاری چند ساعت آموزش تئوری باعث تشخیص، ارزیابی مهارت و تبحر شخص نمی شود و لازم است افرادی که تازه وارد این حرفه می شوند مدتی کنار یک استاد متبحر و با تجربه این فن و در کارگاه، به عنوان کارورز قرار بگیرند و ضمن یادگیری و استفاده از تجربیات، مورد ارزیابی دقیق استاد قرار بگیرند.

امانتداری در نگهداری خودرو

اشاره

یکی از مسائل مهم این صنف "امانت داری" است؛ زیرا در شغل تعمیرکاری خودرو، مردم ماشین خود را برای تعمیر نزد تعمیرکار به امانت می گذارند و لذا دانستن احکام امانت داری برای تعمیرکاران محترم، بسیار ضرورت دارد.

امانت داری در اسلام، بسیار مورد تاکید و اهتمام قرار گرفته و روایات داشتن این صفت را نشانه مسلمانی و کمال دین داری عنوان کرده اند. از جمله روایتی از امیرالمومنین (علیه السلام) آمده است: برآستی که برای اهل دیانت

علامت هایی است، از جمله راستگویی و ادای امانت. (۱)

امانت داری دستوری است که رعایت آن بدون استثنا نسبت به همه لازم است. در روایتی از امام باقر (علیه السلام) چنین آمده است:

ادای امانت وظیفه ای است که مسلمانان به رعایت آن ملزم شده اند و خداوند به کسی اجازه خلاف و خیانت در امانت را نداده است و فرقی ندارد امانت متعلق به کافر باشد یا مسلمان. (۲) به همین، دلیل امام سجاده (علیه السلام): می فرماید:

«به شما باد به ادای امانت! سوگند به آن کس که محمد (صلی الله علیه و آله) را به حق پیامبر خویش قرار داد، اگر قاتل پدرم، حسین (علیه السلام) شمشیری را که با آن پدرم را شهید کرد، نزد من امانت می سپرد [و من امانت او را قبول می کردم در امانتش خیانت نمی نمودم]» (۳)

بنابراین تعمیرکاران محترم باید در حفظ و نگهداری خودروی امانت مشتری، نهایت دقت را داشته باشند. طبیعی است برخی تصرفات در خودرو به خاطر تعمیر در آن صورت می گیرد که طبیعتاً اشکالی ندارد ولی استفاده های

ص: ۴۰

۱- بحار الانوار، ج ۶۴، ص ۲۸۹.

۲- اصول کافی (الاسلامیه)، ج ۲، ص ۱۶۲.

۳- بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۱۱۴.

شخصی از خودرو بدون رضایت صاحب ماشین جایز نیست.

س: بعضی از وسایل برای تعمیر آورده می شود، آیا در مدتی که آن وسایل در اختیار تعمیرکار است، تعمیرکار می تواند از آن استفاده شخصی کند؛ در صورتی که این گونه استفاده ها کمکی به تعمیر آن نمی کند؟

ج: جایز نیست؛ مگر این که از صاحب خودرو اجازه بگیرد.^(۱) و در صورتی که صاحب وسیله نقلیه رضایت داشته باشد، مانعی ندارد.^(۲)

بنابراین، تصرفات غیر مجاز و همچنین برداشتن بنزین و یا روغن از ماشین یا ... بدون اذن صاحب وسیله به هر شکلی که باشد، جایز نیست و به نوعی خیانت در امانت تلقی می شود.

آثار امانتداری فراوان است و از آن جا که هر کاسبی به دنبال افزایش رزق و برکت در کار و مال خویش است، باید دانست یکی از آثار مهم، در رونق کسب و کار تعمیرکاران، امانت داری است. از طرف دیگر خیانت در امانت سبب فقر

ص: ۴۱

۱- استفتا از آیت الله سیستانی، ۹۵ / ۳ / ۱۰ و استفتاءات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص ۲۹۱.

۲- استفتا از آیت الله مکارم، ۹۵ / ۳ / ۱۱.

می شود؛ چنان که پیامبر اکرم (صل الله علیه و آله) فرمودند: امانتداری سبب بی نیازی و خیانت، باعث فقر و نداری است. (۱)

آسیب رسیدن به خودرو در تعمیرگاه

گاهی اوقات در مدتی که خودرو برای تعمیر نزد تعمیرکار است، آسیبی متوجه خودرو می شود که این آسیب، یا توسط تعمیرکار ایجاد می شود و یا توسط شاگردان و کارگران آن ها؛ مثلاً آچار یا چکش از دست تعمیرکار رها شده و به ماشین می خورد و باعث معیوب شدن آن می شود؛ یا این که تعمیرکار برای تست کردن خودرو و یا یافتن عیب آن سوار خودرو می شود و تصادف می کند. از طرف دیگر گاهی ممکن است یک عامل طبیعی سبب بروز آسیب شود، مثل این که سقف تعمیرگاه به واسطه باران یا هر عامل دیگر فرو بریزد و خودرو آسیب ببیند و یا موارد دیگری چون آتش سوزی. که در این موارد باید دید آیا تعمیرکار ضامن است یا خیر.

س: اگر خودروی که مشتری برای تعمیر نزد تعمیرکار گذاشته است، آسیبی ببیند آیا تعمیرکار ضامن است؟

ص: ۴۲

۱- «الْأَمَانَةُ تَجْلِبُ الْغِنَى، وَ الْخِيَانَةُ تَجْلِبُ الْفَقْرَ» قرب الإسناد، النص، ص ۱۱۷.

ج: اگر تعمیر کار احتیاط لازم را کرده و در نگهداری ماشین کوتاهی نکرده باشد و در جریان تعمیر کاری اتفاقاً آچار روی ماشین بیفتد و آسیب ببیند، ضامن نیست؛ اما اگر کوتاهی در نگهداری ماشین و تعمیر کاری کرده باشد و ماشین آسیب ببیند، ضامن است. (۱)

ج: چنانچه در نگهداری آن کوتاهی کرده باشد ضامن است و اگر کوتاهی نکرده است، به خودی خود ضامن نیست. (۲)

به طور کلی از دیدگاه مراجع عظام تقلید برداشت می شود که اگر تعمیر کار نسبت به نگهداری خودرو کوتاهی نکرده باشد، ضامن نیست که در رساله مراجع به "افراط" و "تفریط" تعبیر می شود که بهتر است در مورد این دو واژه مختصراً توضیح داده شود:

"افراط" یعنی زیاده روی کردن و بدان معناست که صاحب تعمیرگاه که خودرو نزد او به امانت گذاشته شده است تصرفاتی که از طرف مالک مجاز نباشد، در آن انجام دهد و مقصود از "تفریط" این است که در نگهداری و حفظ خودرو کوتاهی و مسامحه کند.

ص: ۴۳

۱- استفتا از مقام معظم رهبری، ۹۵ / ۳ / ۶.

۲- استفتا از آیت الله مکارم، ۹۵ / ۲ / ۲۲ و آیت الله سیستانی، ۹۵ / ۳ / ۴.

بنابراین، اگر مثلاً شاگرد تعمیرکار که گواهینامه نداشته و یا مهارت لازم را ندارد سوار خودرو شده، و تصادف کند یا مثلاً سقف و یا کف تعمیرگاه مقاومت لازم را نداشته و خودرو آسیب ببیند، اگر عرف مردم بگویند کوتاهی صورت گرفته است، تعمیرکار ضامن است و باید جبران کرده و یا رضایت صاحب خودرو را بهدست آورد.

مهارت نداشتن تعمیرکار و خرابی بیش تر خودرو

داشتن تخصص از جمله ویژگی هایی است که هم عقل و هم شرع به لزوم آن در ورود به هر کاری که انسان به انجام دادن آن متعهد می شود، فرمان می دهد. حال مسئله این است که شخصی بدون داشتن تخصص کافی باعث خرابی بیشتر خودرو شود؛ در این صورت وظیفه تعمیرکار چیست؟

نکته: هرگاه اجیر که می خواهد کاری را بر مال مستأجر انجام دهد، مانند تعمیرکار، ماشینی را که گرفته، ضایع یا خراب تر کند، ضامن است. (۱)

س: اگر تعمیرکار به خاطر نداشتن مهارت لازم خودرو را خراب تر یا ضایع کند، ضامن است؟

ص: ۴۴

۱- توضیح المسائل (مراجع)، ج ۲، ص ۳۳۴.

ج: بله؛ (۱) اگر در اثر اشتباه یا هر علت دیگر آن را با دست خود ضایع یا معیوب کرده باشد، ضامن است؛ مگر این که عیب از خود جنس باشد. (۲)

سرقت شدن خودرو در تعمیرگاه

س: شخصی وسیله ای را برای تعمیر نزد مغازه ای گذاشته است؛ اما آن وسیله در مغازه به سرقت رفته است؛ چه کسی ضامن آن است؟

ج: اگر مغازه دار در نگهداری آن تقصیر و کوتاهی نکرده، ضامن نیست (۳) و اگر کوتاهی کرده باشد، ضامن است. (۴)

باید توجه داشت که امروزه نصب دزدگیر و دوربین و همچنین محکم بودن درب کارگاه جزء موارد لازم است و اگر بر اثر نبود این موارد، دزدی شود؛ در صورتی که عرف مردم این موارد را برای حفظ و جلوگیری از سرقت خودرو لازم، و نبود این موارد را کوتاهی در نگهداری خودرو بدانند؛ صاحب تعمیرگاه ضامن است.

ص: ۴۵

۱- استفتا از آیت الله سیستانی، ۸/۳/۹۵.

۲- استفتاء از آیت الله مکارم، ۸/۳/۹۵.

۳- استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۳۸.

۴- استفتائات آیت الله مکارم، ۲۲/۲/۹۵.

راه حل اختلاف بین صاحب خودرو و تعمیرکار

گاهی اوقات بین صاحب خودرو و تعمیرکار در مورد آسیب‌ها و نواقص خودرو اختلاف نظر پیش می‌آید؛ به این صورت که مشتری می‌گوید این عیب توسط تعمیرکار ایجاد شده است؛ مثلاً بدنه ماشین ضربه خورده؛ ولی از نظر تعمیرکار این عیب از قبل وجود داشته است. برای پیشگیری از این اتفاق لازم است برگه‌ای تحت عنوان "فرم پذیرش خودرو" حین تحویل ماشین به تعمیرکار، توسط دو طرف پر شود و همه موارد از قبیل نقائص موجود در خودرو مثل تورفتگی و رنگ‌پریدگی‌ها و نیز لوازم جانبی موجود در خودرو مثل آچار و فندک و همچنین مواردی دیگری چون مقدار بنزین و روغن، همه و همه در آن برگه قید شود تا این اختلافات پیش نیاید.

نمونه ای از فرم پذیرش خودرو

عکس

ص: ۴۷

اشاره

قیمت گذاری انواع تعمیرات در کشور غالباً توسط اتحادیه ها صورت می گیرد و هر منطقه ای نیز قیمت خاص خود را دارد. البته در اتحادیه تعمیرکاران خودرو، به دلیل این که نمی توان تحت چارچوب مشخصی قیمت گذاری کرد، نرخ تعمیرات به صورت کلی و تقریبی معلوم می شود؛ مثل باز کردن سرسیلندر یا تسمه تیم؛ ولی به صورت جزئی نرخ نامه اجرت تعمیر وجود ندارد، و این به دلیل تفاوت استادان تعمیرکار در مهارت سرعت کار و سایر شاخص هاست؛ ولی به طور کلی ملاک و معیار قیمت گذاری در هر تعمیری معمولاً به مدت زمانی بستگی دارد که تعمیرکار صرف کار میکند و همچنین سختی کار و نیز تجربه و مهارت و سایر موارد.

تعیین اجرت قبل از کار

یکی از اصلی ترین نکات برای جلوگیری از اختلافات بین مشتری و تعمیرکار، تعیین مبلغ اجرت قبل از کار است، این نکته در روایات اسلامی هم مورد تاکید قرار گرفته؛ از جمله قضیه ای است که سلیمان جعفری از امام رضا (علیه السلام) چنین نقل می کند:

به همراه حضرت رضا (علیه السلام) وارد منزلشان شدم؛

حضرت دیدند غلامانشان مشغول گلکاری هستند و کارگر سیاه چهره ای با آنها مشغول کار است.

حضرت پرسیدند: «این شخص کیست؟»

غلامان گفتند: «او را آورده ایم تا در انجام دادن این کار به ما کمک کند».

حضرت فرمود: «آیا مزد او را تعیین کرده اید؟»

گفتند: «نه، ما هر چه به او بدهیم، راضی است.» حضرت بسیار خشمگین شدند، من پیش رفتم و گفتم: «فدایتان شوم! چرا ناراحت شدید؟»

حضرت فرمود: «من چندین بار آنها را از چنین کاری منع کرده ام که به هیچ کس کاری ندهند، مگر این که ابتدا مزد و اجرت او را تعیین کنند. ای سلیمان! بدان اگر کارگری برای تو کاری کرد؛ اما بدون تعیین اجرت؛ غالباً چنین است که اگر سه برابر اجرتش را هم به او بدهی، باز گمان می کند کم داده ای؛ اما اگر مزد او را تعیین کردی، اگر همان مقدار هم بدهی از تو سپاسگزار است و اگر کمی بیشتر از آن بدهی، به او زیاده تر نیز داده ای. (۱)»

بر اساس فرمایش امام رضا (علیه السلام)؛ اگر قبل از اقدامات مربوط تعمیر، بین مشتری و تعمیرکار اجرت کار تعیین و به اصطلاح معین نشود؛ در پایان رضایت دو طرف جلب

ص: ۴۹

نخواهد شد و تجربه نشان داده است که معمولاً بین آنها اختلاف پیش خواهد آمد.

بی انصافی در تعیین اجرت

گاهی دیده می شود برخی تعمیرکاران بدون هیچ معیار منطقی و بلکه غیر منصفانه مبلغی را بیش از عرف بازار برای تعمیر خودرو تعیین می کنند و مشتری هم بدون اطلاع آن را می پذیرد. سؤال مشخص آن است که اگر مشتری متوجه شود متضرر شده است، می تواند مبلغ تعیین شده را ندهد و اجرت المثل، یعنی آنچه را در عرف بازار برای مثل این تعمیر در نظر گرفته می شود؛ پرداخت کند؟ به سؤال و پاسخ ذیل توجه فرمایید:

س: اگر مبلغی را معین کرده باشند؛ ولی بعد از اتمام کار، مشتری متوجه شود که تعمیرکار بیشتر از عرف بازار با او معین کرده؛ مثلاً اجرت این کار ۱۰۰ هزار تومان بوده؛ ولی استاد تعمیرکار با او ۱۵۰ هزار تومان معین کرده است؛ آیا باید همان مبلغی را که مشخص کرده اند، پردازد، یا می تواند اجرت المثل را پردازد؟

ج: اگر مشتری می دانسته که قیمت تعمیر بیش از عرف بازار است و [به تنظیم قرارداد] اقدام کرده، باید مبلغ طی شده را بدهد، ولی اگر نمی دانسته مغبون (متضرر) شده و

ص: ۵۰

لازم نیست مبلغ طی شده را بدهد. (۱)

ج: باید طبق توافقی که کرده اند عمل نمایند؛ مگر این که قیمت به گونه ای بوده باشد که مشتری مغبون (متضرر) شده باشد. (۲)

نکته: اگر خریدار قیمت جنس را نداند، یا در موقع معامله غفلت کند و جنس را گران تر از قیمت معمول آن بخرد؛ چنان که به قدری گران خریده که مردم او را مغبون می دانند و به کمی و زیادی آن اهمیت می دهند؛ می تواند معامله را به هم بزند. (۳)

س: آیا خیار غبن (ضرر) در اجرت هم وجود دارد؛ مثلاً تعمیر کار ماشین بابت تعمیر طبق عرف بازار باید ۱۰۰ هزار تومان می گرفته؛ اما ۲۰۰ هزار تومان گرفته است، آیا مشتری خیار غبن دارد؟

ج: خیار غبن فاحش در اجاره هم وجود دارد. (۴) پس اگر تعمیر کار به جای ۱۰۰ هزار تومان اجرت، ۲۰۰ هزار تومان از مشتری بگیرد، مشتری می تواند ۱۰۰ هزار تومانی را که عرفاً

ص: ۵۱

۱- استفتا از مقام معظم رهبری، ۲۵ / ۲ / ۹۵.

۲- استفتا از آیت الله مکارم، ۲۳/۲/۹۵ استفتا از، آیت الله سیستانی، ۲۲/۱/۹۵.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۲۴۱.

۴- استفتا از آیت الله سیستانی، ۲۸ / ۲ / ۹۵.

اضافه بر اجرت تعمیر است، ندهد. (۱) و طبق عرف عمل نموده و اجرت المثل را به او بدهد. (۲)

هزینه کارهای جانبی تعمیر

گاهی اوقات مشتری به تعمیرگاه مراجعه می کند و از تعمیرکار تقاضای تعمیر ماشینش را دارد و معمولاً از تعمیرکار می خواهد که اگر ماشین به لوازم یدکی احتیاج دارد و یا به تراشکاری یا هر کار مرتبط با تعمیر نیاز دارد، آن موارد را نیز انجام دهد و موقع تحویل خودرو همه را یکجا حساب می کند. در این جا چند مسئله پیش می آید:

س ۱: آیا تعمیرکار می تواند لوازم یدکی را از فروشنده لوازم یدکی به صورت نسیه بخرد؛ ولی با مشتری نقد حساب کند؟

س ۲: آیا تعمیرکار می تواند هزینه رفت و آمد و نیز هزینه مادی زمانی را که برای خرید این لوازم یا بردن وسیله به تراشکاری صرف می کند؛ روی مبلغ نهایی بکشد، یا نه؟

ج: اگر تعمیرکار از جانب صاحب ماشین وکیل بوده که لوازم یدکی را بخرد، نمی تواند به قیمت بیشتر به صاحب ماشین بفروشد، یا نمی تواند نسیه بخرد و از صاحب ماشین

ص: ۵۲

۱- استفتا از مقام معظم رهبری، ۲۹/۲/۹۵.

۲- استفتا از آیت الله مکارم شیرازی، ۲۸/۲/۹۵.

وجه نقد بگیرد، اما اگر تعمیرکار بگوید ماشین، این لوازم را نیاز دارد و من تهیه می کنم، می تواند جنس را نسیه بخرد و از مشتری نقد بگیرد؛ اما می تواند بابت رفت و آمد و وقتی که می گذارد با صاحب ماشین توافق کنند و مبلغی را بعنوان اجرت اینکار بگیرد. (۱)

ج: به طور کلی اگر شخصی کالایی را برای دیگری به عنوان وکیل (یعنی از طرف او) بخرد، باید به همان مقداری که خریده است، بدهد و می تواند حق الوکاله خود را دریافت کند، ولی اگر به صورت خرید و فروش باشد، مثلاً این گونه که این جنس را هزار تومان به تو می فروشم؛ می تواند آن را هزار تومان بفروشد؛ حتی اگر کمتر از این مقدار خریده است. (۲)

نقد و نسیه در اجرت

پرداخت اجرت تعمیرکار، مثل خرید و فروش دیگر اقسام می تواند به دو صورت نقد و نسیه صورت بگیرد. معمولاً و در اکثر مواقع مشتری به صورت نقد اجرت تعمیرکار را پرداخت می کند؛ ولی در برخی مواقع پرداخت اجرت به زمان دیگری

ص: ۵۳

۱- استفتاء از مقام معظم رهبری، ۲۹/۲/۹۵.

۲- استفتاء از آیت الله مکارم، ۲۸/۲/۹۵ و آیت الله سیستانی: ۱. جایز است. ۲. اگر اضافه کردن روی مبلغ متعارف باشد جایز است. استفتاء از آیت الله سیستانی ۲۸/۲/۹۵.

موکول می شود. مثلا مشتری می گوید: وجه و اجرت کار را بعدا می دهم؛ یا مدت آن را معلوم می کند که مثلا تا یک ماه دیگر حق الزحمه را پرداخت می کنم:

س: آیا در اجرت هم می توان بین پرداخت نقدی و نسیه تفاوت گذاشت؟ مثلا آیا تعمیرکار می تواند بگوید مزد تعمیر ماشین ۱۰۰ هزار تومان است اگر نقدا پرداخت شود؛ ولی اگر یک ماه دیگر پرداخت شود؛ ۱۲۰ هزار تومان است؟

ج: با توجه به این که معمولا- قیمت در معامله نسیه یا اقساط گران تر است؛ این کار اشکالی ندارد و ربا محسوب نمی شود؛ ولی لازم است از ابتدا نوع معامله مشخص باشد (که نقد است یا نسیه) (۱) و اگر قبل از قرارداد اجاره، میزان اجرت معلوم شود؛ (۲) و بر سر نقد یا نسیه بودن توافق گردد؛ اشکال ندارد. (۳)

نکته: یکی از شرایط لازم در مسئله نسیه، تعیین زمان پرداخت است؛ یعنی باید مشخص باشد چه زمانی مشتری اجرت تعمیرکار را پرداخت می کند؛ ولی اگر پرداخت، تا

ص: ۵۴

۱- استفتا از آیت الله مکارم، ۲۳/۲/۹۵ و آیت الله شبیری زنجانی: مانعی ندارد؛ ولی باید قبل از عقد قرارداد، اجرت را معین نمایند (استفتا ۳۰/۲/۹۵).

۲- استفتا از مقام معظم رهبری، ۲۸/۲/۹۵.

۳- استفتا از آیت الله سیستانی، ۲۲ / ۲ / ۹۵.

مدت خاصی بین مردم متعارف باشد، مثلا- وقتی می گویند: "بعدا می آورم"؛ منظور عرف تا یک ماه دیگر است؛ در این صورت عدم تعیین زمان اشکالی ندارد و بیش از آن، باید در ابتدا معلوم شود.

برخی مشتریان بعد از این که بر روی اجرت کار چانه زنی می کنند و تعمیرکار به حساب این که مشتری می خواهد نقدا اجرت را پرداخت کند، آن را با قیمتی پایین تر اعلام می کند و مشتری بلافاصله تقاضای نسیه می کند و طبیعی است که این کار موجب ضرر عرضی تعمیرکار می شود. حال سؤال آن است که آیا تعمیرکار می تواند خواسته مشتری را نپذیرد یا مستلزم است آن را قبول کند؟

پاسخ آن است که تعمیرکار می تواند که خواسته مشتری را نپذیرد، مگر با تغییر اجرت (افزایش حق الزحمه).

عدم پرداخت اجرت در موعد مقرر و تورم

اشاره

س: اگر مشتری مزد تعمیرکار را ندهد و بگوید بعدا پرداخت می کنم و مثلا بعد از یک سال یا بیشتر پول را بدهد، با توجه به رشد پول و تورم آیا باید همان مبلغ را به تعمیرکار بدهد، یا بیشتر؟

ج: چنانچه بدهکار در موعد مقرر بدهی خود را نپردازد و مدت قابل توجهی از سررسید آن بگذرد، به گونه ای که در

این مدت، تورم شدید باشد؛ لازم است بدهی را با توجه به نرخ متوسط تورم اجناس مختلف محاسبه و پرداخت کند. ضمناً غالباً می‌توان نرخ تورم سال‌های مختلف را از بانک مرکزی گرفت. (۱)

اگر بیش از ۲۰٪ بر تورم افزوده نشده باشد، همان پول کفایت می‌کند. (۲)

ضمانت در تعمیر خودرو

بی‌تردید ضمانت تعمیر توسط تعمیرکار، یا همان گارانتی، مسئله‌ای جدا نشدنی در تعمیرکاری خودرو است؛ زیرا وقتی مشتری برای تعمیر ماشین خود به تعمیرکار مراجعه می‌کند، انتظار دارد که عیب و نقص وسیله برطرف شود. پس اگر بعد از تعمیر، وسیله همچنان معیوب باشد، خلاف هدف و قصد مشتری اتفاق افتاده؛ زیرا تعمیرکار به واسطه اجرتی که از مشتری دریافت می‌کند، به برطرف کردن عیب و نقص و تعمیر متعهد بوده است و این کار به غلط در عرف مردم، گارانتی و تضمین گفته می‌شود؛ زیرا

ص: ۵۶

۱- استفتا از آیت الله مکارم، ۲۱/۲/۹۵.

۲- استفتا از آیت الله سیستانی، ۲۲ / ۲ / ۹۵ و آیت الله شبیری زنجانی: بدهکار باید در کاهش فاحش ارزش پول با طلبکار مصالحه کند. (استفتا از ۳۰/۲/۹۵).

تعهد رفع عیب، تعهد اولیه ای است که در مقابل وجهی که دریافت می کند و این به معنای تضمین نمی باشد. آنچه گارانتی یا تضمین گفته می شود، این است که شخص یا شرکت ارائه دهنده خدمات در مقابل محصول خود متعهد می شود در صورت نقض ادعای خود (مبنی بر سالم ماندن وسیله تا مدت معین) حاضر به تعمیر یا پرداخت مبلغی تا زمان مشخص خواهد شد. (۱)

پس تضمین و گارانتی در تعمیر خودرو به معنای مدت زمانی مخصوصی است که تعمیرکار بعد از تعمیر مشخص می کند. مثلاً به مشتری می گوید عیبی که من از ماشین تو برطرف کردم، اگر فلان مدت همین مشکل را پیدا کرد، برایت به صورت رایگان تعمیر می کنم.

گارانتی بعد از تعمیر و به اصطلاح خدمات پس از تعمیر، یکی از عوامل بسیار مهم در مشتری مداری است و در واقع گارانتی اطمینانی است که توسط تعمیرکار به مشتری داده می شود و این عامل مهمی در جذب بیشتر مشتریان است.

انضباط کاری

اشاره

ضرورت وجود نظم و انضباط در هر کار امری بدیهی است. ضمن این که در هر شغل و مواردی وجود دارد که

ص: ۵۷

رعایت آنها باعث منضبط شدن آن شغل و رشد و بازدهی بیشتر آن، و جذب حداکثری مشتریان خواهد شد. در تعمیرکاری خودرو نیز رعایت موارد زیر باعث انضباط کاری شغل تعمیرکاری خواهد شد:

عمل به وعده و عدم تاخیر در تحویل خودرو

یکی از مصادیق انضباط کاری و مشتری مداری "عمل به وعده" است که همواره باید مورد توجه قرار گیرد. تعمیرکار باید خود را ملزم بداند به وعده ای که برای زمان تحویل خودرو می دهد، پایبند بماند. در اسلام [[وفای به عهد]] و وعده بسیار تاکید شده؛ تا جایی که آن را از نشانه های [[ایمان]] برشمرده اند؛ از جمله به نقل از رسول خدا که چنین آمده است: «هر که ایمان به خدا و روز قیامت دارد، چون وعده دهد، باید وفا کند.»^(۱) همچنین ایشان فرمودند: «بهترین بندگان خدا آن هایی هستند که به وعده وفا کنند.»^(۲)

بعضا مشاهده می شود برخی با بی توجهی نسبت به این مسئله، به مشتری وعده می دهند که مثلا تا فلان موقع خودرو شما تعمیر شده و آماده تحویل است؛ ولی وقتی مشتری در زمان مقرر مراجعه می کند، تعمیرکار به وعده اش عمل نکرده

ص: ۵۸

۱- تحفه الأولیاء (ترجمه أصول کافی)، ج ۴، ص ۸۵.

۲- نهج الفصاحه، ص ۳۲۶.

است! باید توجه داشت که این کار نه تنها از نظر اخلاقی صحیح نیست، بلکه باعث نارضایتی مشتری می شود؛ زیرا ممکن است مشتری طبق قول و وعده تعمیرکار [[برنامه ریزی]] کرده باشد و اگر به دلیل عمل نکردن تعمیرکار به وعده خود، ضرری متوجه مشتری شود، تعمیرکار ضامن است.

نکته: اگر فروشنده یا خریدار شرط کند که کاری انجام دهد (مثل تعمیر خودرو در مدت معین)، و به آن شرط عمل نکند؛ در این صورت، دیگری می تواند معامله را به هم بزند؛ که "خيار تخلف شرط" نام دارد. (۱)

پس لازم است تعمیرکار با رعایت دقت و انضباط، خودرو مشتریان را بپذیرد و این سفارش امیرالمومنین (علیه السلام) را همیشه مورد نظر قرار دهد که فرمودند:

لَا تَعِدْ مَا تَعَجِزُ عَنِ الْوَفَاءِ بِهِ؛ وعده ای نده که از انجام دادن آن عاجز باشی. (۲)

پرهیز از کم کاری

یکی از مصادیق انضباط کاری، پرهیز از کم کاری است. همان طور که بیکاری از منظر عقل و دین مذموم است و شخص بیکار مورد نکوهش قرار می گیرد؛ کم کاری نیز مورد

ص: ۵۹

۱- توضیح المسائل (مراجع)، ج ۲، ص ۲۳۸.

۲- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۲۵۳.

ملامت است. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «عَدُوُّ الْعَمَلِ الْكَسَلُ (۱)؛ بی حالی و تنبلی دشمن کار است.» پس، تعمیرکاران خودرو و شاگردان آنها باید توجه داشته باشند که از کم کاریو سستی کردن در کارشان بپرهیزند و کاری را که به انجام دادن آن متعهد شده اند، به بهترین صورت انجام دهند؛ زیرا اگر کم کاری صورت گیرد، به صاحب کار و کارفرما مدیون خواهند شد و به هر مقدار که از وظیفه خود کوتاهی کنند، ضامن خواهند بود. (۲)

س: اگر کارمند یا کارگری در اجرای وظیفه خود کوتاهی کند، حکمش چیست؛ آیا حقوقش حرام است و آیا نسبت به حقوق دریافتی ضامن است؟

ج: چنین کاری جایز نیست و باید معادل کم کاری را با مسئول مربوطه مصالحه نموده و جبران نماید. و در بعضی موارد ضامن برگرداندن کل یا بخشی از حقوق است؛ (۳) زیرا تخلف کارمند از قوانینی که هنگام قرارداد کارمندی به عمل به آن تعهد نموده؛ جایز نیست. (۴)

ص: ۶۰

۱- الکافی، ج ۵، ص ۸۵.

۲- استفتا از مقام معظم رهبری، ۲۶ / ۱ / ۹۵.

۳- استفتا از آیت الله مکارم و آیت الله شبیری زنجانی، ۲۲ / ۱ / ۹۵.

۴- استفتا از آیت الله سیستانی، ۲۴ / ۱ / ۹۵.

لازمه داشتن انضباط کاری، آن است تعمیرکار نسبت به کارش که تعمیر خودرو است نه تنها کوتاهی نکند، بلکه آن را به صورت صحیح و کامل انجام دهد و به اصطلاح "سرهم بندی" نکند. محکم کاری و انجام دادن کار به صورت

صحیح و کامل، در روایات تأکید شده و در سیره پیامبر اسلام نیز مشاهده می شود که ایشان به این امر اهتمام داشته اند؛ چنان که در مراسم دفن یکی از اصحاب رسول الله (صلی الله و علیه و آله) نقل شده که پیامبر، بدن سعد را درون قبر قرار دادند و سپس با دست مبارکشان سوراخ های روی قبر را پوشاندند یاران رسول خدا ص از این همه احتیاط کاری رسول خدا شگفت زده شدند و علت این کار را پرسیدند. رسول خدا ص فرمودند:

«إِنِّي لَمَأْعَلَمٌ أَنَّهُ سَيَبْلَى وَيَصِلُ الْبَلَى إِلَيْهِ وَ لَكِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ عَبْدًا إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَحْكَمَهُ (۱) بدرستی که من می دانم؛ این قبر به زودی فرسوده می شود و بلا به سوی او واصل می گردد. ولی خدا دوست می دارد که وقتی بنده ای، کاری را انجام می دهد، آن را محکم و استوار صورت دهد.

ص: ۶۱

یکی از نکات مهم، در کسب و کار و تجارت "صداقت" و "راستی" است. قرآن کریم در بسیاری از آیات، انسان ها را به راستگویی دعوت کرده است که از آن جمله است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ؛ (۱) ای ایمان آورندگان! تقوای خدا را پیشه خود سازید و همواره با راستگویان باشید!

راستگویی و پرهیز از دروغ گویی در آیات و روایات اسلامی، مورد تأکید است و در بعضی موارد، صورت خاصی پیدا می کند که تعمیر کاری خودرو نیز از جمله این موارد است؛ زیرا وقتی شخصی به تعمیر کار خودرو مراجعه می کند او را در حرفه تعمیر کاری استاد دانسته و در نتیجه به حرف او اطمینان دارد. پس اگر تعمیر کار او را فریب دهد؛ به طور مثال در مورد خرابی ماشین مطلبی خلاف واقع به صاحب خودرو بگوید، در واقع با دروغ گویی به او خیانت کرده است. این مطلب به خوبی در روایت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ملاحظه می شود:

كَبْرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ مُصَدِّقٌ وَ

ص: ۶۲

أَنْتَ بِهٖ كَاذِبٌ (۱)؛ خیانت بزرگی است که به کسی که تو را راستگو فرض کرده دروغ بگویی.

به دلیل همین اهمیت است که امام صادق (علیه السلام) وقتی عده ای که قصد تجارت داشتند و به جهت دعا و مشورت نزد ایشان رفتند. بعد از این که برای آنان دعا نمودند؛ فرمودند:

در صحبت کردن صداقت داشته باشید؛ در تجارت عیب (کالا) را مخفی و کتمان نکنید و مشتری را فریب ندهید که همانا فریب دادن او ربا(سود حرام) است. آنچه نسبت به خود راضی هستید، برای دیگران نیز راضی باشید. همانا تاجر با صداقت در روز قیامت با فرشتگان بزرگوار نیکوکار همراه است. (۲)

اگر کاسبان و فروشندگان به این نکته مذکور در روایت پیش گفته توجه داشته باشند؛ از زمره کسانی خواهند بود که روز قیامت بدون حساب وارد بهشت خواهند شد. (۳)

در تعمیر کاری خودرو، افراد فراوانی صداقت را پیشه کار خود قرار داده و همواره با صداقت و درستکاری تلاش

ص: ۶۳

۱- نهج الفصاحه، ص ۶۰۵.

۲- فتح الابواب بین ذوی الالباب و بین رب الارباب، ص ۱۶۰.

۳- «عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُدْخِلُهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بَغَيْرِ حِسَابٍ إِمَامٌ عَادِلٌ وَ تَاجِرٌ صِدُوقٌ وَ شَيْخٌ أَفْنَى عُمُرَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ» (ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ص ۱۳۳).

می کنند رضایت خداوند و خلق خدا را به دست آورند. از طرف دیگر برخی تعمیرکاران با حيله گری و دروغ سعی در فریب مشتریان را دارند؛ مثلاً- بعضی افراد برای کسب سود بیشتر وقتی مشتری به آنها مراجعه می کند با دروغ خرابی خودرو او را بیش از معمول و واقعی جلوه می دهند؛ درحالی که ممکن است چند دقیقه بیشتر برای تعمیر نیاز نداشته باشد. برخی دیگر با جابه جایی لوازم خودرو قطعه نو را برداشته و قطعه کهنه را روی آن تعیبه می کنند. اگرچه این افراد در صنف تعمیرکاری خودرو بسیار انگشت شمار هستند؛ باید دقت کرد ظلم به دیگران از گناهیانی است که نه تنها در آخرت عقاب دارد، در دنیا نیز سزای عمل ظالم داده خواهد شد همان طور که امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

مَنْ ظَلَمَ مَظْلَمَةً أُخِذَ بِهَا فِي نَفْسِهِ أَوْ فِي مَالِهِ أَوْ فِي وُلْدِهِ (۱)؛ هر که ستمی کند خودش یا مالش یا فرزندانش به آن گرفتار می شود.

۱. پرهیز از تعویض قطعات مرغوب

نکته: به طور کلی فریب دادن مشتری حرام است که اصطلاحاً به آن "غشّ در معامله" می گویند و این کار در تعمیرکاری اقسام مختلفی پیدا می کند:

ص: ۶۴

الف) صورت ظاهری خوبی به خودرو داده شود؛ به صورتی که مشتری فکر کند خودرو کاملاً تعمیر شده؛ ولی بعد از مدتی عیب آن دوباره معلوم گردد.

ب) مخلوط کردن جنس خوب با جنس بد؛ مثلاً- در تعمیر موتور هم از لوازم خوب و با کیفیت استفاده شود هم از لوازم بی کیفیت؛ ولی مشتری گمان کند همه لوازم باکیفیت است

ج) تعویض لوازم نامرغوب به جای مرغوب؛ به گونه ای که قطعه مرغوب از وسیله نقلیه برداشته شود و قطعه نامرغوب جایگزین گردد.

ب) مخفی نگه داشتن عیب اجناس و تعمیر، در صورتی که مشتری به فروشنده اعتماد داشته باشد که از او مخفی نمی دارد. (۱)

س: اگر تعمیرکار لوازم نامرغوب را روی خودرو تعیبه کند و مشتری هم متوجه نشود، چه حکمی دارد؟

ج: در فرض سوال اگر بعداً بفهمد حق فسخ (برهم زدن معامله) دارد؛ مگر از ابتدا مطلع باشد. (۲)

نکته: بعضی از تعمیرکاران قطعه معیوب خودرو را با

ص: ۶۵

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۲۰۰ (با تغییر مثال ها).

۲- استفتا از آیت الله سیستانی، ۹۵ / ۳ / ۱۰

اجناس دست دوم جا به جا می کنند و ممکن است حتی کیفیت جنس دست دوم از جنس نو بهتر باشد. این کار در صورتی که مشتری از آن مطلع شود، اشکالی ندارد؛ ولی اگر بدون اینکه عنوان کند قطعه عوض شده دست دوم است و فقط بگوید قطعه را عوض کردم تا مشتری گمان کند قطعه جایگزین جنس نو بوده، در این صورت، جایز نیست. (۱)

۲. پرهیز از تدلیس

برخی صاحبان خودرو قبل از فروش خودرو خود به تعمیرکاران مراجعه کرده و از آنها درخواست دستکاری و تغییر در خودرو را می کنند که در اصطلاح احکام شرعی به آن "تدلیس" گفته می شود. تدلیس یعنی پنهان کردن عیوب جنس مورد معامله از مشتری، و در اصطلاح خرید و فروش به این معناست که شخص واقعیات کالا را پوشاند و دیگری را اغفال کند تا موجب فریب او شود. (۲)

مثلاً یکی از عواملی که بر قیمت خودرو موثر است، میزان کارکرد و کیلومتر آن است که هرچه این میزان کارکرد کمتر باشد، قیمت خودرو به تناسب، بیشتر است؛ لذا بعضی فروشندگان خودرو به تعمیرکار مراجعه می کنند تا مقدار

ص: ۶۶

۱- استفتا از آیت الله مکارم، ۱۰ / ۳ / ۹۵ و آیت الله سیستانی، ۱۰ / ۳ / ۹۵.

۲- معجم مقائیس اللغه، ج ۲، ص ۲۹۶.

کیلومتر ماشین را کم کنند و قصد دارند با این کار خریدار را فریب دهد و میزان کارکرد ماشین را کم جلوه دهند و در نتیجه قیمت را افزایش دهند. در این صورت حکم قضیه چیست؟ به سؤال و جواب ذیل عنایت فرمایید:

س: برخی برای این که ماشین خود را گران تر بفروشند و خریدار را فریب دهند، به تعمیرکار مراجعه می کنند تا مقدار کیلومتر ماشین را کم کنند. آیا تعمیرکار با علم به این که صاحب خودرو قصد دارد مشتری را فریب دهد، می تواند کیلومتر را کم کند؟

ج: در فرض سوال، این کار جایز نیست. (۱)

س: بعضی از برادران در تعمیرگاه های ماشین کار می کنند؛ گاهی فروشندگان ماشین به آنان مراجعه کرده و درخواست تعمیر سطحی ماشین خود را می کنند تا هزینه کمتری داشته باشد، به این گمان که سالم بودن ظاهر ماشین برای فروش به مشتری کافی است؛ آیا اقدام به انجام آن کار توسط تعمیرکاران جایز است؟

ج: اگر منجر به تدلیس شود و تعمیرکار بداند که صاحب ماشین آن را از مشتری مخفی می کند، جایز نیست. (۲)

ص: ۶۷

۱- استفتاء آیت الله مکارم، ۱۸/۲/۹۵ و آیت الله سیستانی، ۲۷/۲/۹۵.

۲- استفتائات مقام معظم رهبری، ص ۳۷۱.

۳. برگرداندن لوازم خودرو به صاحبش

معمولاً بعد از تعمیر خودرو، لوازم و قطعاتی از خودرو با لوازم یدکی نو تعویض می شود که اکثر اوقات، بعضی از لوازم باز شده قابل استفاده هستند و به اصطلاح ارزش مالی دارند. بی تردید لازم است تعمیرکار این وسایل را بعد از تعمیر در اختیار صاحب خودرو قرار دهد و اگر بدون اطلاع و رضایت او، وسایل را تصاحب کند؛ حرام است. همچنین تعمیرکار می تواند بعد از اطلاع دادن به مشتری هم اندازه با قیمت لوازم، از اجرت تعمیر خود کم کند و البته مشتری نیز می تواند با رضایت خود، لوازم را به صورت رایگان یا با احتساب قیمت به تعمیرکار بدهد.

۴. لوازم جا مانده از مشتری

گاهی اوقات برخی از لوازم مشتری در تعمیرگاه باقی می ماند و مشتری نیز بعد از گذشت زمان طولانی برای استرداد آنها اقدام نکرده و از طرف دیگر تعمیرکار نیز نمی داند که صاحب این لوازم چه کسی است. در این صورت تکلیف صاحب تعمیرگاه چیست؟ به نکته ذیل عنایت کنید:

نکته: وسایلی که برای تعمیر و اصلاح، نزد تعمیرکار می برند؛ چنانچه صاحب آنها مجهول باشد و به سراغ آنها

نیاید؛ پس از جست و جو و تحقیق اگر از آمدن صاحب آنها مأیوس شوند، بنا بر احتیاط واجب باید از طرف صاحبانش آنها را صدقه بدهند. (۱)

س: چنانچه از خودروی که برای تعمیر به تعمیرگاه آورده شده وسایلی باقی بماند و صاحب آن مراجعه نکند، تکلیف چیست؟

ج: در صورتی که به صاحب آن دسترسی ندارد، معادل قیمت آن را به فقرا صدقه دهد. (۲)

مسائل مربوط به شاگرد تعمیر کار

اشاره

کار و کارگر مورد اهتمام مبانی دینی است. در سیره پیامبر و اهل بیت (علیهم السلام) ملاحظه می شود که ایشان نسبت به کارگر احترام ویژه ای قائل بودند، چنان که پیامبر بر دستان سعد انصاری که بر اثر کار با بیل زبر و خشن شده بود (پینه بسته بود) بوسه زدند و فرمودند:

این دستی است که آتش دوزخ به آن نمی رسد (۳) و این نکته جایگاه اجتماعی کارگر را نشان

ص: ۶۹

۱- نظر آیت الله فاضل لنکرانی و توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۶۷.

۲- استفتا از آیت الله مکارم، ۲۲/۲/۹۵ و آیت الله سیستانی: اگر از پیدا کردن صاحبش مأیوس شود، مبلغ را به فقیر متدین صدقه بدهد، ۹/۳/۹۵.

۳- الحیاه (ترجمه احمد آرام)، ج ۵، ص ۵۰۴.

می دهد.

در صنف تعمیرکاری خودرو مانند بسیاری از اصناف دیگر، شاگردانی تحت اشراف استادکار در کارگاه مشغول کار می شوند. یکی از نکات مهم که باید هم از نظر اخلاقی و هم از نظر شرعی مورد نظر کارفرمایان قرار گیرد، توجه به حقوق کارگران است که در ادامه مختصراً به مهم ترین آنها اشاره می کنیم:

الف) تعیین مزد قبل از کار

در آموزه های دینی به تعیین مزد کارگر قبل از به کارگیری او بسیار تاکید شده است؛ چنان که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) از این که کارگری را پیش از تعیین مزدش به کار گیرند، نهی فرموده اند. (۱)

همچنین امام صادق (علیه السلام) فرمود:

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، تا وقتی اجرت کارگری را به او اعلام نکرده، او را به کار نگیرد. (۲)

بر این اساس، ضروری است تعمیرکاران، به عنوان

ص: ۷۰

۱- «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يُسْتَعْمَلَ أَجِيرٌ حَتَّى يُعْلَمَ مَا أُجْرَتُهُ» (وسائل الشیعه) ج ۱۹، ص ۱۰۵.

۲- «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَسْتَعْمِلَنَّ أَجِيرًا حَتَّى يُعْلَمَ مَا أُجْرُهُ» (همان).

کارفرما قبل از این که فردی را به عنوان کارگر یا شاگرد استخدام کنند، اجرت و حقوق او را معلوم کرده و به علاوه نسبت به مواردی همچون بیمه کردن کارگر اقدام کنند تا از یک سو کارگر با رضایت تمام و با دلگرمی ویژه کار کند و از سوی دیگر موارد مندرج در حقوق کارگر رعایت شود.

(ب) ستم نکردن در حق کارگر

کارگر و کارفرما باید دقت داشته باشند که در حق یکدیگر ظلم نکنند. کارگر باید کار را به بهترین وجه انجام داده و در اجرای وظیفه کوتاهی نکند. کارفرما نیز باید حق کارگر را تمام و کمال پرداخت کند.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

هر کس در مزد کارگری ستم کند، خداوند کارهای نیکش را نابود می کند و بوی بهشت را بر وی حرام می کند. با این که بوی بهشت از فاصله پانصد سال به مشام می رسد!^(۱)

تجربه نشان داده کارفرمایانی که به نیازهای کارگران خود توجه کرده و حقوق آنان را کامل و سر موعده پرداخت می کنند، بازده کاری شان بالا رفته و کسب و کار کارفرما رونق بیشتری گرفته است.

ص: ۷۱

۱- منابع فقه شیعه (ترجمه جامع احادیث الشیعه)، ج ۲۴، ص ۷۷.

نکته: برخی نوجوانان که هنوز به سن بلوغ نرسیده اند، برای استخدام و کار کردن در تعمیرگاه به تعمیرکاران مراجعه می کنند. نکته ای که باید کارفرمایان به آن دقت کنند، این است که یکی از شرایط اجیر شدن "بلوغ" است. پس اگر بچه نابالغی بخواهد به عنوان کارگر یا شاگرد اجیر شود، رضایت او به تنهایی کافی نیست؛ بلکه باید ولی او نیز به این امر رضایت بدهد. (۱)

ج) شتاب در پرداخت مزد کارگر

همان طور که اسلام در "تعیین" مزد کارگر، و "رضایت" او در اشتغال به کار سفارش کرده است، به فوریت پرداخت مزد کارگر نیز تاکید نموده تا جایی که گفته می شود به مجرد این که کارگر دست از کار کشید و هنوز که عرق او "خشک" نشده است باید مزدش به وی پرداخت شود. در روایتی از پیامبر چنین نقل شده است:

مزد کارگر را پیش از آن که عرقش خشک شود، پرداخت کنید. (۲)

ص: ۷۲

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۳۲۱.

۲- أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَعْطِ الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ» (عوالی اللثالی العزیزیه فی الأحادیث الدینیہ، ج ۳، ص ۲۵۳).

۱. نظافت شخصی

لباس و بدن تعمیرکاران خودرو با توجه به شغل شان، روغنی و کثیف می شود. پس لازم است توجه ویژه ای نسبت به پاکیزگی بدن و آراستگی لباس خود داشته باشند؛ زیرا این کار، علاوه بر کمک به حفظ سلامتی ایشان موجب رغبت بیشتر مشتری در مراجعه مجدد خواهد شد. اگرچه نظافت دائمی بدن و لباس در شغلی مثل تعمیرکاری خودرو قدری مشکل است؛ این سفارش از رسول گرامی اسلام را ملاحظه فرمایید که فرمودند:

به هر گونه ای که می توانید خود را پاکیزه کنید که خدا اسلام را بر پاکیزگی بنا نهاده است. (۱)

از طرف دیگر باید توجه داشت نظافت و آراستگی در نشان دادن شان و جایگاه اجتماعی فرد و حرفه اش در جامعه بسیار موثر است. در مقدمه این کتاب تعمیرکار خودرو به پزشک تشبیه شده. تصور کنید دکتر جراح، پس از عمل جراحی، با لباسی که چه بسا به خون آلوده باشد، وارد

ص: ۷۳

۱- «تَنْظِفُوا بِكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى النَّظَافَةِ وَ لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا كُلُّ نَظِيفٍ» (نهج الفصاحه، ص ۳۹۱).

مطب شود. بدیهی است رغبت بیماران به چنین پزشکی کم خواهد شد. در مورد تعمیر کار خودرو نیز همین نکته مصداق خواهد داشت. پس شایسته است تعمیرکاران خودرو نیز این گونه باشند و لباس موقع کار و تعمیر با غیر آن متفاوت باشد و یا اگر واقعا مشکل است لباسشان را دائما شستشو کنند.

در برخی مواقع تعمیر کار برای امتحان ماشین، بعد از تعمیر با لباس روغنی و چرکین روی صندلی می نشیند و رانندگی می کند و در نتیجه صندلی ماشین سیاه و روغنی می شود. معمولاً این عمل باعث دلخوری صاحب ماشین و عدم مراجعه بعدی او می گردد.

صاحبان تعمیر گاه ها نه تنها باید خودشان نظافت را رعایت کنند، بلکه شاگردانشان نیز باید به این مهم توجه کافی داشته باشند. این مهم از یک سو باعث جذب مشتری می شود و از سویی باعث ارتقای جایگاه اجتماعی این قشر می گردد.

۲.۲ احساس مسئولیت

شناخت مسئولیت یک اصل مهم اجتماعی است. مسلمان خود را در قبال جامعه و مردم مسئول می داند؛ چنان که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) می فرمایند:

ص: ۷۴

كَلَّكُمْ رَاعٍ وَ كَلَّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. (۱) البته واضح است که این حس مسئولیت در هر شغل و جایگاهی، اقتضائات ویژه خود را دارد.

یکی از زمینه های بروز احساس مسئولیت برای تعمیرکاران، کمک رسانی به مردم در شرایط خاص است پیش می آید که خودروی شخصی در روزی تعطیل در سفر به همراه خانواده در یک موقعیت نامناسب خراب می شود و چاره ای نیست، جز تماس با تعمیرکار. احساس مسئولیت تعمیرکار اقتضا می کند که این درخواست را بی پاسخ نگذارد.

یکی از نکات مثبت که در این صنف بسیار پررنگ است، برطرف کردن مشکل در راه ماندگان است. بارها مشاهده شده است که تعمیرکاران با تحمل سختی و در شرایط خاص به کمک مردم می شتابند. در جمع تعمیرکاران که صحبت می کردم، مواردی برایشان اتفاق افتاده بود که مثلاً- نیمه شب و یا در سرمای زمستان یا روز اول فروردین و لحظه تحویل سال، برای کمک به مسافری که گرفتار شده بود شتافته اند و یا نیمه شب با تماس شخص گرفتار و در راه مانده، از خواب بیدار شده و او را راهنمایی کرده اند. بی تردید خداوند متعال در قبال این رفع گرفتاری از مومنان

ص: ۷۵

ارزش والایی قائل است چنان که امام حسن مجتبی (علیه السلام) از پیامبر اسلام چنین نقل می کنند:

مَنْ سَيَّعَى فِي حَاجِهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فَكَأَنَّمَا عَبَدَ اللَّهَ تِسْعَةَ آلَافِ سَنَةٍ صَائِمًا نَهَارَهُ قَائِمًا لَيْلَهُ؛ (۱) هر کس در رفع حاجت برادر مومن خود تلاش کند مثل این است که خداوند را نه هزار سال عبادت کرده؛ در حالی که روزهایش را روزه بوده و شب هایش را به عبادت سپری کرده است.

البته دقت در این نکته برای تعمیرکاران محترم ضروری است که در قبال این خدمات ویژه از حد انصاف در دریافت اجرت تجاوز نکنند و بیش از حد معمول از مشتری پول دریافت نکنند. از طرف دیگر مشتریان هم باید بابت زحمت مضاعف تعمیرکار که از آسایش و راحتی خود برای کمک به آنان گذشته با پرداخت اجرت مناسب قدرشناسی کنند.

۳. خوش اخلاقی و احترام به مشتری

یکی از ویژگی های اخلاقی که رعایت آن هم برکات دنیوی دارد و هم برکات اخروی؛ خوش رویی و خوش اخلاقی است. از جمله تاثیرات و برکات دنیوی خوش

ص: ۷۶

اخلاقی افزوده شدن رزق انسان است چنان که امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

حُسْنُ الْخُلُقِ مِنَ الدِّينِ وَ هُوَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ؛^(۱) خوش اخلاقی جزء دین است و باعث افزایش رزق می گردد.

تعمیر کارانی که محترمانه با مردم رفتار می کنند، و با آنان خوش رویی می ورزند؛ نه تنها باعث جذب و رضایت مشتریان و رونق بیشتر کسب و کار خود می شوند، بلکه با این کار رضایت خداوند متعال را نیز جلب می نمایند.

چه زیبا رسول اکرم (صل الله علیه و آله وسلم) فرمود:

کسی که با مردم با اخلاق خوب رفتار می کند، اجر و پاداشش مثل کسی است که روزها را روزه گرفته و شب ها تا به صبح مشغول عبادت بوده است.^(۲)

۴. انصاف

"عدالت" و "انصاف"، ویژگی هایی است که خداوند متعال در قرآن به آن امر کرده است و می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَانِ»^(۳) از طرف دیگر، مردم مهم ترین صفت خوب را برای

ص: ۷۷

۱- تحف العقول، ص ۳۷۳.

۲- کافی دارالحديث، ج ۳، ص ۲۵۸.

۳- (نحل/۹۰).

"کاسب"، انصاف می دانند و بقیه صفات خوب بعد از این صفت ذکر می شود. که برای همین دلیل است که عموماً می گویند: فلانی کاسب خوبی است؛ چون با انصاف است.

عموماً مسلمانان دوست دارند اخلاقشان شبیه اخلاق پیامبر باشد حال باید دید کدام ویژگی می تواند سطری از کتاب اخلاق نبوی را ارزانی ما کند؟ در روایتی رسول خدا(صل الله علیه و آله وسلم) می فرمایند:

آیا می خواهید به شما خبر دهم چه کسی از نظر اخلاق شبیه ترین فرد نسبت به من است؟ کسی که بیشترین انصاف را در بین شما دارد. (۱)

شاید بتوان گفت زمینه بروز صفت زیبای انصاف، برای تعمیر کاران محترم خودرو نسبت به صنوف دیگر بیشتر است؛ چرا که خرابی خودرو اتفاقی است که در اکثر اوقات به ناگهانی اتفاق می افتد و صاحب خودرو برای آن برنامه ریزی نکرده است و چه بسا در آن موقعیت در مضیقه مالی باشد و یا افرادی که در سفر هستند و گرفتار خرابی خوردویشان می شوند؛ در حالی که امکان مالی چندانی ندارند و یا برایشان ممکن نیست از کسی قرض بگیرند. پس بسیار پسندیده است که تعمیر کاران محترم

ص: ۷۸

حال عموم مردم مخصوصاً افراد فقیر یا کم درآمد را رعایت کنند. اگر تعمیر کار خودرو منصف باشد و به فقرا کمک کند، طبق فرمایش امام صادق(علیه السلام) مومن حقیقی است؛ چنان که امام صادق(علیه السلام) از قول پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند:

مَنْ وَاسَى الْفَقِيرَ مِنْ مَالِهِ، وَ أَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ، فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ حَقًّا(۱)؛ هر کس از مالش به نیازمند کمک کند و با مردم منصفانه رفتار نماید، پس چنین کسی مومن حقیقی است.

۵. صدقه دادن

صدقه دادن آثار و برکات فراوانی دارد از جمله دور کردن بلاها و برکت در کسب و کار انسان. پس سزاوار است تعمیر کار خودرو روزانه یا هفتگی وجهی را به عنوان صدقه پردازد؛ چرا که صدقه علاوه بر این که برای آنها بیمه الهی از حوادث غیر مترقبه محسوب می شود، باعث تزکیه نفس، پاکی روح و افزایش روزی آنها می گردد.(۲) پیامبر اسلام(صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند:

تَصَدَّقُوا فَإِنَّ الصَّدَقَةَ تَزِيدُ فِي الْمَالِ كَثْرَةً وَ تَصَدَّقُوا رَحِمَكُمُ

ص: ۷۹

۱- کافی، ج ۳، ص ۳۷۹.

۲- غرر الحکم (ترجمه محلاتی)، ج ۱، ص ۱۳۱.

اللَّهُ (۱)؛ صدقه بدهید؛ زیرا باعث زیادی مال می شود و صدقه بدهید، خداوند شما را مورد رحمت خود قرار دهد.

۶. حفظ جمع شغلی

یکی از عوامل موفقیت هر گروه و صنفی اتحاد و همبستگی آن مجموعه است. در اسلام به اجتماع و پرهیز از تفرقه و جدایی بسیار سفارش شده، تا حدی که بر اساس روایات، وعده نصرت الاهی به جمع داده شده؛ از جمله فرمایش گرانبهایی از امیرالمومنین (علیه السلام) در نهج البلاغه است:

فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ؛ (۲) دست یاری خداوند با جماعت است و پرهیزید از تفرقه.

تعمیرکاران خودرو نیز برای این که مشمول یاری خداوند قرار گیرند باید جمع خود را تقویت کنند و از تفرقه در صنف خود پرهیزند. این کار باعث برکات فراوانی خواهد شد؛ از جمله انتقال تجربیات، همدلی و بررسی مشکلات.

یکی از عوامل مهم حفظ و ارتقای شان و جایگاه اجتماعی صنف تعمیرکاران خودرو، تلاش همه اعضای صنف در

ص: ۸۰

۱- الکافی، ج ۴، ص ۹.

۲- نهج البلاغه (للصباحی صالح)، ص ۱۸۴.

هر شهر و شهرستانی برای همبستگی است؛ چرا که برای رسیدن به وضعیت مطلوب به اقدامات هماهنگ و همه جانبه نیاز است و لازمه این کار برگزاری جلسات و تصمیمات جمعی است.

در برخی شهرستان ها، تعمیرکاران به صورت خودجوش جلسات مداوم هفتگی یا ماهیانه برگزار می کنند که این جلسات دارای آثار فراوانی است و چه خوب است در کل کشور این جلسات گسترش پیدا کرده و فراگیر شود. آگاهی از حال یکدیگر و انتقال تجربیات که به صورت حضوری و یا با ایجاد گروه های مجازی انجام می گیرد از جمله دستاورد این جلسات است. همچنین بیان احکام و مسائل شرعی که با دعوت از یک روحانی مسلط به احکام شرعی صنف صورت می گیرد از دیگر دستاوردهای این نشست است. ایجاد صندوق قرض الحسنه و یا تعاونی ها که معمولاً دستاورد و ثمره خوب این جلسات است، می تواند عامل بسیار خوبی در جهت احیای سنت های اسلامی قرض الحسنه و یاری اعضا باشد.

۷. رقابت سالم

در هر صنفی وجود رقابت امری بدیهی است. افراد همواره تلاش می کنند که از دیگران در کار و کسب پیشی

بگیرند. اصل این رویکرد نه تنها بد نیست، بلکه اگر به صورت صحیح اتفاق بیفتد، کار پسندیده ای است. این که شخصی برای وسعت دادن به شغل و حرفه اش، با روش های صحیح تبلیغاتی تلاش کند تا درآمد بیشتری برای ایجاد رفاه و آسایش همسر و فرزندش ایجاد کند؛ امری نیکو و پسندیده و در یک چرخه رقابت باعث رونق اقتصادی جامعه می شود.

اما متأسفانه بعضی بدون در نظر گرفتن اخلاق، در میدان رقابت فعالیت می کنند. مثلاً یکی از روش های ناپسندی که البته به ندرت در صنف تعمیرکنندگان خودرو دیده می شود، این است که افراد، کار همکارشان را بد جلوه می دهند تا کارشان ماهرانه جلوه کند. باید توجه کرد که این کار به حدی زشت و ناپسند است که خداوند متعال در قرآن صراحتاً از این که کار و زحمت دیگران را بی ارزش جلوه دهیم منع می کند و می فرماید:

«لَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ؛^(۱) بر اشیای مردم عیب مگذارید و از حق آنان نگاهید.»

بی تردید این کارها از نظر اخلاقی صحیح نیست و از طرف دیگر اگر شخصی به دروغ بگوید که فلان تعمیرکار کار

ص: ۸۲

را خراب انجام داده بدان انگیزه که مشتری را جلب کند؛ کار حرامی انجام داده و گناه تهمت به مومن را هم مرتکب شده است.

شایسته است بین تعمیرکاران رقابت سالم صورت بگیرد و فراموش نکنیم رزق و روزی ما دست خداوند است و اگر انسان با دید توحیدی همه امور را در دست خداوند بداند، خدای متعال هم او را یاری کرده و طبق وعده خود خیر دنیا و آخرت را نصیب او می‌سازد. و آنگاه مجبور نخواهد بود برای جلب اعتماد مشتری و افزایش درآمد، کارهای دیگر هم کاران را نامناسب جلوه دهد.

۸. پرهیز از اسراف

"اسراف" به عنوان امری نادرست همواره نکوهش شده و انسان مسرف مورد مذمت قرار گرفته است. خداوند متعال هم در قرآن صراحتاً می‌فرماید: «...كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» (۱) اسراف نکردن در شغل تعمیرکاری خودرو مصادیقی دارد از جمله دور نریختن لوازمی که هنوز کارایی دارد. گاهی اوقات لوازمی که از خودرو باز می‌شود اگرچه هنوز قابل

ص: ۸۳

استفاده است و یا حداقل می توان با تفکیک آن به صورت دیگری از آن استفاده کرد؛ ولی به راحتی دور ریخته می شود که این کار نوعی اسراف است.

دقت در مصرف آب، گاز و برق مواردی است که تعمیرکار برای جلوگیری از اسراف باید به آن ها توجه نماید.

البته بدیهی است که اسراف به مسائل مادی منحصر نیست؛ بلکه یکی از مصادیق بارز اسراف، اتلاف عمر است. اگر انسان با بی توجهی، لحظات و ساعت های عمرش را تلف کند سرمایه ای را از دست داده که دیگر قابل جبران نیست و این مصداق بارز اسراف است. برای همین است که بعضی از تعمیرکاران در تعمیرگاه خود در مواقع بیکاری، برای جلوگیری از اتلاف عمر به مطالعه کتاب می پردازند و یا مشغول ذکر هستند.

حتی زمانی که مشغول کار هستند، برای استفاده بهینه از وقتشان، با گوش کردن به صوت قرآن و یا استفاده از برنامه های بسیار مفید رادیو معارف و قرآن و یا سی دی های مفید و آموزنده از وقتشان بیشتر بهره می برند.

۹. تعطیلی در وقت نماز

اشاره

اهمیت "نماز اول وقت" بر کسی پوشیده نیست و در روایات به آن تأکید و حتی افضل اعمال عنوان شده است.

ص: ۸۴

خواندن نماز در اول وقت و تعطیلی چند دقیقه ای برای نماز توسط کاسبان مومن در اسلام بسیار با عظمت شمرده شده و فضیلت بسیاری دارد و کسانی که موقع اذان، کسب و کار را ترک کرده و ارتباط با خداوند را با سود دنیایی معاوضه نمی کنند، مورد مدح و ستایش خداوند قرار گرفته اند و خداوند متعال در وصف آنها می فرماید: «رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ» (۱) امام صادق (علیه السلام) درباره این آیه فرمودند:

این افراد صاحبان تجارت بودند. زمانی که وقت نماز فرا می رسید، تجارت را رها کرده، به سوی ادای نماز می رفتند و این ها اجرشان از افراد دیگر که تاجر نیستند و نماز اول وقت به جا می آورند با عظمت تر است. (۲)

توجه به این نکته ضروری است که بدانیم وقتی به نماز می ایستیم، مقابل کسی ایستاده ایم که هرچه از سود دنیوی و اخروی است، همه به دست اوست و هرچه از

ص: ۸۵

۱- (نور آیه ۳۷).

۲- «كَانُوا أَصْحَابَ تِجَارَةٍ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ تَرَكُوا التِّجَارَةَ وَانْطَلَقُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَهُمْ أَكْبَرُ أَجْرًا مِمَّنْ لَمْ يَتَّجِرْ» (من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۱۹۲).

آن می ترسیم (از ضرر و زیان دنیوی و اخروی) اوست که می تواند از آن ضررها جلوگیری کند. به همین دلیل است که امام رضا(علیه السلام) فرمود:

وقتی مشغول خرید و فروش هستی و وقت نماز رسید، تجارتت تو را از آن باز ندارد. (۱)

حکم وضو با سیاهی روغن روی دست

بر اساس حکم شرعی، یکی از شرایط صحیح بودن وضو و غسل آن است که برای رسیدن آب به پوست بدن مانعی وجود نداشته باشد. (۲) به همین دلیل، یکی از مسائلی که تعمیرکاران با آن مواجه هستند، مسئله وضو و غسل با دست و بدن روغنی است.

نکته: اگر می داند چیزی به اعضای وضو چسبیده؛ ولی شک دارد که از رسیدن آب جلوگیری می کند یا نه، باید آن را برطرف کند؛ یا آب را به زیر آن برساند. (۳)

نکته: جایی را که باید شست و مسح کرد، هر قدر چرک باشد؛ اگر چرک آن مانع از رسیدن آب به بدن نباشد

ص: ۸۶

۱- «وَ إِذَا كُنْتُمْ فِي تِجَارَتِكُمْ وَ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلَمَّا يَشْغَلُكُمْ عَنْهَا مَتَجَرُّكُمْ» (الفقہ المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام، ص ۲۵۱).

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۱۷۶.

۳- همان.

و هم چنین اگر بعد از گچکاری و مانند آن چیز سفیدی که جلوگیری از رسیدن آب به پوست نمی نماید، بر دست بماند؛ اشکال ندارد. (۱)

نکته: خطّ قلم خودکار و لکه های رنگ و چربی و کرم، در صورتی که رنگ بدون جرم باشد، مانع وضو نیست، ولی اگر جرم دارد و روی پوست را گرفته باشد باید برطرف شود. (۲)

توضیح: معیار در تشخیص این که سیاهی به واسطه روغن، مانع رسیدن آب است یا نه؛ جرم داشتن یا نداشتن آن است. پس اگر بعد از شستن دست ها، سیاهی که جرم دارد، بردست باشد، مانع وضو است و باید برطرف شود؛ ولی اگر فقط رنگ (سیاهی) آن بر اعضا وضو باقی مانده باشد که عرفاً جرم ندارد؛ مثل رنگ گردو، اشکالی ندارد و مانع نیست. (۳)

س: اگر شک کنیم، چیزی که بر اعضای وضو است، جرم دارد یا خیر، تکلیف چیست؟

ص: ۸۷

۱- همان، ص ۱۷۷.

۲- رساله احکام برای جوانان (مکارم)، ص ۳۱، احکام نوجوانان، صافی، ص ۵۱ و (استفتائات) بهجت، ج ۱، ص ۱۷۸.

۳- استفتائات امام خمینی، ج ۱، ص ۳۷ و استفتاء آیت الله سیستانی، ۲۹/۲/۹۵.

ج: باید برطرف شود و سپس وضو بگیرد(۱) و احراز کند که آب به پوست می رسد و اگر شک زیاد ناشی از وسوسه است، اعتنا نکند.(۲)

س: معمولاً تعمیرکاران که دستانشان با روغن سیاه می شود، بعد از مدتی رنگ پوست سیاه می شود و برای وضو هم شسته نمی شود، حکم وضو چیست؛ آیا جرم دارد؟

ج: تشخیص بر عهده مکلف است. اگر جرم داشته باشد، باید برای وضو و غسل برطرف شود و اگر برطرف کردن آن ممکن نیست یا مشقت دارد، غسل و وضو به صورت جبیره انجام و روی آن دست تر کشیده شود(۳)

۱۰. حفظ شئون دینی در برخورد با خانم ها

امروزه حضور خانم ها در جامعه بسیار پررنگ تر از قدیم شده است که یکی از این عرصه ها، رانندگی خانم هاست که تا چند دهه پیش امری عجیب و نادر تلقی می شد؛ ولی این کار امروزه به امری عادی بدل شده است. افزایش حضور خانم ها اقتضائات خاص خود را دارد که

ص: ۸۸

۱- استفتا از آیت الله سیستانی، ۲۹/۲/۹۵ و آیت الله صافی: باید یقین کند که جرمیت نداشته باشد (استفتا، ۱۶/۲/۹۵).

۲- استفتائات (بهجت)، ج ۱، ص ۱۸۰.

۳- استفتا از مقام معظم رهبری، ۲۸/۲/۹۵.

باید مراعات شود. در مراجعه خانم ها به تعمیرگاه، برای تعمیر وسیله نقلیه لازم است تعمیرکاران محترم به اموری توجه داشته باشند. که یکی از موارد، برخورد مناسب و در حیطه شرعی با خانم هاست و همچنین و از آن جا که وقتی خانمی برای تعمیر خودرو خود به تعمیرگاه مراجعه می کند، ممکن است مدتی را لازم باشد در تعمیرگاه منتظر بماند و از سویی چون تعمیرگاه ها معمولا محیطی پر رفت و آمد است؛ شایسته است مکانی مناسب برای نشستن بانوان در تعمیرگاه در نظر گرفته شود.

اشاره

برای راه اندازی و شروع هر کار، باید لوازم آن کار فراهم شود. داشتن محیط فیزیکی به عنوان "تعمیرگاه" با امکانات خاص خود، از لوازم شغل تعمیرکاری خودرو است. تعمیرگاه می تواند ملک شخصی تعمیرکار باشد که آن را خریداری کرده و یا اینکه آن را از کسی اجاره کرده که در این صورت باید قرارداد اجاره به صورت صحیح و با رعایت احکام و مقررات اجاره منعقد شده باشد. برای دانستن احکام اجاره لازم است هر کس به رساله مرجع تقلید خود مراجعه کند.

از نظر قانونی اتحادیه تعمیرکاران خودرو شرایطی برای تعمیرگاه ذکر کرده اند؛ از جمله داشتن پاچال. تعمیرکاران محترم ضروری است

احکام و قوانین مربوط به تعمیرگاه را بدانند و به آن عمل کنند.

در ادامه ما به چند نکته مهم در مورد تعمیرگاه اشاره می کنیم:

۱. عدم ایجاد مزاحمت برای همسایگان و عابریان

شغل تعمیر خودرو از جمله مشاغلی است که به دلیل ویژگی هایی که دارد، حساسیت بیشتری نسبت به مراعات حقوق دیگران در آن باید لحاظ شود. به همین دلیل در قوانین اعطای مجوز و پروانه کسب، شرایطی برای محل تعمیرگاه ذکر شده؛ از جمله این که تعمیرگاه خارج از محدوده شهر باشد تا مزاحمتی از جهت آلودگی صوتی برای مردم و همسایه های تعمیرگاه ایجاد نشود؛ اما برخی تعمیرگاه ها به دلیل گسترش شهرها در محدوده شهر قرار گرفته اند که لازم است نسبت به عدم مزاحمت برای مردم دقت بیشتری داشته باشند؛ از جمله توجه به حقوق همسایگان، عدم پارک ماشین در مسیر راه و در منازل و همچنین عدم سروصدا در زمان های استراحت مردم و...

گاهی اوقات مشاهده می شود که بعضی تعمیرکاران با بی توجهی و با سد کردن پیاده رو یا خیابان مشغول تعمیر خودرو می شود و حتی خیابان را جزئی از مغازه خود

می دانند! توجه به این مسئله بسیار مهم است که ما حق تصرف و تعرض به مکان هایی را که متعلق به دیگران است، نداریم.

اصولاً هیچ کسی اجازه نمی دهد دیگری و بدون اجازه او در مغازه اش که ملک اوست، تصرف کند؛ مثلاً در ورودی مغازه اش، بساط پهن کرده و مشغول کسب و کار شود، و این کار را تصرف در مال خود می داند؛ ولی مایه شگفتی است که چگونه بعضی حاضر می شوند راه عبور مردم را که به هزاران نفر متعلق است، به خاطر منافعشان سد کنند! سد کردن راه مردم برای تعمیر خودرو کار حرامی است. (۱) که حرمت آن را باید در مقوله حق الناس جست و جو کرد. این کار موجب ضمان هم می شود. در این زمینه به روایت زیر توجه فرمایید:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

مَنْ أَضْرَبَ بَشِيءٍ مِنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ فَهُوَ لَهُ ضَامِنٌ؛ (۲) هر کس به راه مسلمانان آسیب رساند ضامن است.

۲. نظافت و آراستگی محل کار

طبیعت انسان از کثیفی و آلودگی بیزار و انسان ذاتاً به

ص: ۹۳

۱- استفتا از آیت الله مکارم، ۲۹/۲/۹۵.

۲- الکافی، ج ۷، ص ۳۵۰.

پاکیزگی علاقه مند است. دین اسلام به پاکیزگی اهمیت ویژه ای می دهد؛ چنان که پیامبر اسلام در روایتی، نظافت را جزئی از ایمان دانسته اند. (۱) اگر چه رعایت نظافت در تعمیرگاه خودرو، با توجه به نوع کار و کثیفی های طبیعی ناشی از روغن و ... قدری مشکل است؛ در نوع خود بسیار مهم است و باید به نظافت محیط کار اهمیت داد؛ چراکه این امر هم از لحاظ روحی و روانی برای افراد مشغول در تعمیرگاه موثر است و هم برای مشتری. وقتی مشتری ملاحظه کند که مغازه اگر چه تعمیرگاه خودرو است؛ نظافت محیط تا حد امکان حفظ شده، رغبت بیشتری پیدا می کند. تا وسیله نقلیه خود را جهت تعمیر به این تعمیرگاه تحویل دهد.

بعضی تعمیرکاران محترم به این امر توجه ویژه ای دارند، یعنی هم به نظافت تعمیرگاه خود توجه می کنند و هم به آراستگی آن. به عنوان مثال: کلیه وسایل و تجهیزات مورد استفاده در تعمیرگاه در محل مناسبی قرار دارد که برای این کار تابلو ابزار را در تعمیرگاه خود تعبیه می کنند، این کار به آراستگی تعمیرگاه بسیار کمک می کند. در نظافت هم نکات زیر بسیار موثر است:

ص: ۹۴

۱. کف تعمیرگاه باید بدون حفره و چاله بوده و قابل شست و شو، دارای شیب مناسب و عاری از چربی و روغن باشد.

۲. بدنه و دیوارهای تعمیرگاه کاشی کاری منظم و تمیز باشد.

۳. بدنه چاله سرویس باید از مصالحی ساخته شود که به آسانی قابل شست و شو و نظافت باشد.

۴. کف چاله سرویس باید دارای کفشوی و دریچه تخلیه فاضلاب باشد.

۳. ایمن کردن تعمیرگاه

اشاره

"ایمنی" همواره یکی از مهم ترین مؤلفه هایی که در ارتباط انسان با حرفه های چون پزشکی و صنعت تعریف می شود. و شاید بتوان گفت کلمه "ایمنی" یکی از پرکاربردترین کلمات در این زمینه هاست. "ایمنی" عبارت است از شرایط و اصولی که انسان ها و دارایی های آنان را از مواردی که زیان بخش و سلامتی آنان را به خطر می اندازد؛ حفظ می کند.^(۱)

تعمیرگاه خودرو زمانی ایمن انگاشته می شوند که احتمال خطر مرگ، مجروح شدن و یا ابتلا به بیماری برای

ص: ۹۵

کسانی را که در معرض آن‌ها هستند و یا با آن دستگاه کار می‌کنند در حد قابل قبولی به درجه پایین برسانند. البته باید به موارد دیگری همچون آسیب به محیط زیست و آسیب به دستگاه اشاره کرد.

تعمیرکار خودرو برای ایمنی بیشتر در شغل خود ضروری است اموری را مورد توجه قرار داده و رعایت کند. این موارد در آیین نامه عمومی ایمنی در تعمیرگاه‌های وسایط نقلیه که توسط وزارت کار و امور اجتماعی در سال ۱۳۸۷ ابلاغ گردیده، ذکر شده است. قابل ذکر است که به این موارد نباید به صورت دستوری نگریسته شود، بلکه موارد ایمنی قبل از این که قانون باشد یک ضرورت است که سود آن به خود تعمیرکاران می‌رسد.

در ادامه به برخی از موارد مهم آیین نامه (۱) اشاره می‌کنیم:

۱. در محل تعمیرگاه باید فضای کافی برای توقف خودروها وجود داشته باشد.
۲. در اطراف محل توقف خودرو باید فضای کافی برای تردد کارگران و عملیات وجود داشته باشد.
۳. ورود افراد متفرقه به محوطه کار تعمیرگاه صرفاً با اجازه مدیر تعمیرگاه یا نماینده او مجاز است.

ص: ۹۶

۴. تعمیرگاه‌ها باید به وسایل اعلام و اطفای حریق مناسب مجهز باشد

۵. در محل شست و شوی قطعات خودرو تعبیه سطل‌های شن به منظور اطفای حریق الزامی است.

۶. کف تعمیرگاه باید به گونه‌ای باشد که تحمل وزن دستگاه‌ها و ماشین‌آلات موجود و همچنین لرزش‌های ناشی از آنها را داشته باشد.

۷. سقف کارگاه باید متناسب با نوع خودرو و تجهیزات نصب شده در آن باشد.

۸. انجام همزمان عملیات مختلف تعمیراتی بر روی یک خودرو ممنوع است.

۹. انجام کلیه عملیات تعمیر، تنظیم و آزمایش قطعات خودرو، صرفاً توسط افراد ماهر و با رعایت نکات ایمنی مجاز است.

۱۰. مسیر تردد، محل‌های توقف، نصب تجهیزات و حضور مشتریان و یا افراد متفرقه می‌باید با خطوطی مشخص از یکدیگر مجزا گردد.

۱۱. استفاده از هوای فشرده برای نظافت قطعات خودرو، ابزار و سطوح کار و لباس کار ممنوع است.

۱۲. اعمال ناایمن، غیر مرتبط با کار، خودسرانه و شوخی

در کارگاه ممنوع است.

۱۳. تعمیرکاران سیستم های گازسوز، باید علاوه بر تجهیز به وسایل حفاظت فردی مناسب از دستکش های ضد برودت نیز استفاده نمایند.

مقررات اختصاصی

الف) مکانیکی

۱. ابزار کار، تجهیزات و روش کار باید متناسب با نوع کار بوده و استفاده از ابزارآلات مستعمل، فرسوده، شکسته و معیوب ممنوع می باشد.

۲. برای جابه جایی و انتقال موتور ماشین، گیربکس و سایر قطعات حجیم و سنگین باید از وسایل مکانیکی مناسب استفاده شود.

۳. پس از بلند کردن خودرو مورد تعمیر توسط جک، جرثقیل، بالابر و قبل از شروع، استفاده از خرک فلزی برای تثبیت کامل خودرو الزامی است.

۴. به کاربردن هرگونه قطعات اضافی برای افزایش ارتفاع جک و خرک ها برای بالابردن خودرو ممنوع است.

۵. دستگاه های جک ستونی باید دارای تجهیزاتی باشند که ضمن تثبیت صفحه جک در ارتفاع مناسب از سقوط ناخواسته آن جلوگیری به عمل آورد.

ص: ۹۸

۶. میزان بار قرار گرفته بر روی جک باید متناسب با توان جک بوده و دارای سیستمی باشد که در صورت اضافه بار، از عملکرد دستگاه ممانعت به عمل آورد.

۷. فقط تعمیرکاری که در حال تعمیر خودرو می باشد، حق حضور در زیر جک ستونی را دارد و تردد و تجمع سایر کارگران در زیر جک ممنوع است.

۸. در هنگام استفاده از جک های ستونی قرار گرفتن شخص بر روی جک و یا داخل خودرو ممنوع است.

۹. انواع جک های بالابر خودرو باید به گونه ای طراحی شود که خودرو را به صورت یکنواخت بالا و پایین ببرد.

۱۰. قبل از پایین آوردن صفحه جک باید از عدم حضور افراد در زیر جک مطمئن گردید.

۱۱. کپسول حاوی گاز کولر بایستی در محلی نگهداری شود که از حرارت، تابش مستقیم نور خورشید، رطوبت، ضربه و فشار محافظت گردد.

۱۲. قبل از جدا کردن و یا تعمیر لوله های سوخت بایستی سوخت داخل لوله کاملاً تخلیه گردد.

۱۳. کلیه عملیات تعمیراتی بر روی مخازن سوخت گاز بایستی پس از تخلیه کامل گاز مخزن صورت پذیرد.

ب) چاله سرویس

۱. روشنایی داخل چاله سرویس باید از نوع ثابت بوده، به نحوی که کارگر از دید کافی برخوردار باشد.
۲. نصب آستانه در اطراف دهانه چاله سرویس به منظور جلوگیری از سقوط خودرو به داخل چاله سرویس الزامی است.
۳. قراردادن مواد قابل اشتعال و انفجار در داخل چاله سرویس ممنوع است.
۴. محل قرارگیری کمپرسور هوا باید مجزا از چاله سرویس باشد.
۵. ابعاد چاله سرویس باید طوری طراحی شود که کارگر در زمان ورود و خروج یا حرکت در زیر خودرو با بدنه آن برخورد نکند.
۶. دهانه چاله سرویس باید مجهز به درپوش مناسب باشد.
۷. نصب آینه برای جلوگیری از انحراف خودرو در جلو چاله سرویس الزامی است.
۸. مخزن تخلیه روغن باید دارای شیر تخلیه و لوله انتقال روغن سوخته باشد.

ص: ۱۰۰

اشاره

۱. در کارگاه باطری سازی هنگام آماده سازی مایع باطری باید اسید به آب و به صورت قطره ای افزوده گردد.
۲. در کارگاه باطری سازی جهت تهیه آب باطری می بایست تهویه موضعی مناسب در نظر گرفته شود.
۳. باید هنگام جداکردن باطری به منظور جلوگیری از انفجار ناشی از تجمع گاز و خطرات ناشی از آن، ابتدا قطب منفی و سپس قطب مثبت جداگردد. ضمناً هنگام نصب نیز ابتدا قطب مثبت و سپس منفی متصل گردد.
۴. ظروف نگهداری و انتقال اسیدها باید به در مقابل خوردگی مقاوم و در مقابل ضربات وارده از استحکام کافی برخوردار بوده و دارای برچسب مشخصات باشد.
۵. ایجاد جرقه و یا شعله در مجاورت باطری به دلیل وجود گازهای قابل اشتعال و انفجار ممنوع است.
۶. آزمایش میزان شارژ باطری از طریق برقراری اتصال کوتاه قطب های مثبت و منفی آن ممنوع است.

سایر مقررات

۷. روشن گذاشتن موتورهای احتراقی در محیط های بسته تحت هر عنوان ممنوع است.

۸. استعمال دخانیات، افروختن آتش و شعله باز به عنوان گرمایش و همچنین استفاده از بخاری های غیر استاندارد در داخل کارگاه ممنوع است.

۹. ظروف بنزین، روغن و دیگر مواد قابل اشتعال باید در مکانی نگهداری شوند که از حرارت، شعله، جرقه و ضربه محفوظ باشند.

۱۰. ظروف نگهداری مواد قابل اشتعال باید در بسته و مستحکم بوده و در برابر حرارت، شکستن و یا سوراخ شدن مقاوم باشد.

۱۱. استفاده از مواد قابل اشتعال جهت شست و شوی قطعات خودرو، اعضای بدن، لباس کار و کف و دیواره کارگاه ممنوع می باشد.

۱۲. بدنه کلیه وسایل و تجهیزات فلزی و همچنین تاسیسات الکتریکی باید به سیستم اتصال به زمین موثر تجهیز شود.

۱۳. در زمان انجام عملیات جوشکاری، صافکاری، نقاشی و مکانیکی بایستی نسبت به جدا کردن بست های باطری اقدام نمود.

۱۴. جوشکاری باک و مخازن مواد قابل اشتعال و انفجار بدون رعایت اصول ایمنی جوشکاری ممنوع است.

۱۵. استفاده از تنگ یا گیره برای اتصال شیرآلات کپسول ها تحت هر شرایطی ممنوع است.

۱۶. برای شاسی کشی خودرو بایستی از تجهیزات ایمن و متناسب با نوع کار استفاده نمود.

۱۷. دستگاه های شاسی کش قلاب دار باید مجهز به شیطانک باشد.

۱۸. اتاق رنگ بایستی مجهز به پرده آب و تهویه موضعی باشد، به نحوی که ذرات رنگ در محیط پراکنده نشود.

۱۹. کارگاه رویه دوزی بایستی دارای تهویه موثر برای خروج بخارات و گازها بوده و استفاده از بنزین و دیگر مواد قابل اشتعال به عنوان رقیق کننده چسب ممنوع است.

۲۰. شیلنگ های انتقال آب در کارواش ها باید از نوع فشار قوی باشد.

۲۱. بست و کلیه متعلقات شیلنگ های آب تحت فشار بایستی متناسب با نوع کار و فشار آب باشد.

۴. فراهم کردن امکانات برای مشتریان

یکی از ویژگی های صنف تعمیر کار خودرو این است که مشتری برای تعمیر خودرو خود غالباً ساعاتی را در تعمیرگاه

مجبور است حضور داشته باشد. به همین فراهم آوردن امکانات رفاهی برای حضور آنان، میزان رضایتمندی آنها را تا حد قابل توجهی افزایش می دهد به همین دلیل، برخی تعمیرگاه های مجهز در سطح دنیا به این نکته توجه ویژه ای دارند.

این که در تعمیرگاه مکان مناسب و تمیزی برای نشستن مشتریان فراهم باشد تا مشتری این مدت را به راحتی در آن استراحت کند امری معقول و گویای سلیقه خوب صاحب تعمیرگاه است. حتی بعضی تعمیرگاه ها در تعمیرگاه خود با تهیه کتاب و قرار دادن آن در قفسه ای مخصوص شرایطی را فراهم می کنند تا مشتری از فرصتی که عملاً کار خاصی ندارد و منتظر تحویل خودرو خود است، استفاده کند که واقعا کار مناسبی است. کتاب های جذاب و کوتاه مخصوصا کتاب های داستان، مذهبی و اعلانات عمومی، بسیار مؤثر است. همچنین برخی تعمیرگاه ها با قرار دادن تلویزیون لحظات حضور مشتری را پر می کنند.

داشتن امکانات دیگر همچون سرویس بهداشتی و همچنین وجود مکان مناسبی برای ادای نماز جهت استفاده مشتریان و نیز استفاده افرادی که در تعمیرگاه کار می کنند، از جمله بایسته های بسیار پسندیده مکان های

تعمیر خودرو است.

بعضی گمان می کنند برای تامین این موارد هزینه زیادی باید صرف شود؛ در حالی که این گونه نیست و می توان با صرف هزینه کم برخی از این امکانات را تهیه کرد. بی تردید قرار دادن یک فرش یا چند صندلی تمیز برای نشستن مشتریان، هزینه چندانی ندارد؛ ضمن این که از نظر روانی، به دلیل این که مشتری احساس شخصیت می کند، اثر مثبتی بر نگاه مشتری به آن تعمیرگاه دارد و در واقع این اقدام زمینه جذب مشتری بیش تر را به آن تعمیرگاه فراهم می سازد.

ص: ۱۰۵

فصل چهارم: بایسته های فروش لوازم یدکی

اشاره

از آن جایی که برخی تعمیر کاران خودرو، در مغازه خود لوازم یدکی ماشین را هم می فروشند؛ لازم است که دستورات شرعی خرید و فروش و معامله را رعایت کنند. در ادامه به صورت مختصر، برخی مسائل را که مورد ابتلای ایشان است، ذکر می کنیم. برای آگاهی بیشتر لازم است هر شخص به رساله مرجع تقلید خود بخش احکام معاملات مراجعه کند.

یادگیری احکام معامله

اشاره

طبق نظر همه مراجع عظام تقلید، مسائلی که انسان

ص: ۱۰۷

غالباً به آنها احتیاج دارد؛ واجب است یاد بگیرد.^(۱) پس فروشنده لوازم یدکی لازم است از احکام معامله و خرید و فروش لوازم یدکی آگاه باشد. دلیل این ضرورت، لزوم رعایت انصاف و پرهیز از غلتیدن در ربا، گران فروشی و سایر مشخصه های حق الناس است.

محرمات فروش لوازم یدکی

اشاره

به طور کلی در معامله، فریب دادن مشتری جزء محرمات آن به حساب می آید و این نکته در خرید و فروش لوازم یدکی به چند گونه تحقق می یابد که ذیلاً به مواردی از آن به صورت مختصر اشاره می کنیم:

قرار دادن اجناس خراب یا معیوب در کارتن ها

از جمله مواردی که در خرید و فروش حرام است "غش در معامله" است که بی تردید یکی از پیامدهای آن کم شدن برکت رزق انسان است. پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در نکوهش غش در معامله فرمودند:

از ما نیست کسی که در معامله با مسلمانان غش کند؛ خداوند برکت روزی او را می برد و راه معاش او را می بندد و او را به خودش واگذار می کند.^(۲)

ص: ۱۰۸

۱- توضیح المسائل (مراجع)، ج ۱، ص ۲۴.

۲- همان، ج ۲، ص ۲۰۰.

در تعریف غش در معامله آمده است: "غش"، یعنی فریب دادن مشتری و این که فروشنده عیبی را که در کالا وجود دارد، از مشتری مخفی کند؛ به نحوی که اگر مشتری آن عیب را می دانست، حاضر نبود جنس را به این قیمت از او بخرد. (۱)

در فروش لوازم یدکی، غش در معامله مصادیقی دارد که به آن اشاره می کنیم:

الف) مخلوط کردن جنس خوب با جنس بد یا چیز دیگر؛ مثل قرار دادن اجناس خراب یا معیوب در یک کارتن.

ب) نمایاندن جنس بر خلاف واقع؛ مثل عوض کردن مارک و شرکت آن و جلوه دادن نیکوی اجناس، در صورتی که واقع اجناس این گونه نباشد. برخی از فروشندگان لوازم یدکی از اجناس نامرغوب را به جای لوازم باکیفیت و یا اجناسی را با مارک های واقعاً غیر معتبر به نام اجناس با مارک معتبر می فروشند که در این صورت، بی تردید خریدار متضرر می گردد.

ج) جنس را به صورت دیگر وانمود کردن؛ مثلاً فروش لوازم یدکی با عناوین معتبر در صورتی که غیر معتبر باشد.

د) فروش کالای معیوب و مخفی نگه داشتن عیب آن

ص: ۱۰۹

اجناس و فروختن کالای معیوب به اسم سالم؛ مثلاً جنسی را که کیفیت پایین تری دارد، به قیمت جنس با کیفیت بفروشد. (۱)

نکته: طبق نظر اکثر مراجع عظام تقلید، مشتری که در معامله نسبت به او غش شده و فریب خورده و مورد ضرر و زیان قرار گرفته باشد، می تواند معامله را به هم بزند و یا ما به التفاوت را از فروشنده پس بگیرد. (۲)

در روایتی آمده است روزی آرد فروشی نزد امام صادق (علیه السلام) آمد آن حضرت به وی فرمود:

پرهیز از غش و فریب دادن! هر کس مردم را فریب دهد قطعا در مال خودش فریب خواهد خورد و اگر مالی نداشته باشد، در خانواده اش فریب می خورد. (۳)

فروش لوازم یدکی سرقتی

یکی از محرمات، "خرید و فروش اجناس سرقتی و غصبی" است. اگر خریدار یا فروشنده، به دزدی بودن جنس علم داشته باشند معامله باطل است و هیچ کدام نمی توانند در آن تصرف کنند و اگر کسی آن را بخرد، باید

ص: ۱۱۰

۱- این تقسیم بندی در قسمت فتوای آیت الله سیستانی در توضیح المسائل (مراجع) ج ۲ ص ۲۰۰ آمده.

۲- همان ص ۲۴۲

۳- کافی دارالحدیث، ج ۱۰، ص ۴۶.

آن را به صاحب اصلی اش برگرداند و اگر صاحب اصلی اش را نمی شناسد، باید به دستور حاکم شرع عمل کند. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

کسی که به سرقتی بودن مالی علم دارد و آن را خریداری کند، در ننگ و گناه آن شریک است. (۲)

س: اگر کسی بعد از خرید جنسی به دزدی بودن آن شک کرد، چه حکمی دارد؟ و آیا لازم است تحقیق کند که دزدی است یا نه؟

ج: تا زمانی که یقین به دزدی بودن ندارید، خرید و فروش مانعی ندارد (۳) و اگر فروشنده فرد بی مبالاتی نباشد، تحقیق لازم نیست. (۴)

فروش لوازم یدکی قاچاق

"قاچاق کالا" و خرید و فروش آن همواره یکی از عوامل مهم در ضربه به اقتصاد کشور است. لوازم یدکی خودرو نیز می تواند جزء اجناس قاچاق قرار گیرد و حکم شرعی کالای قاچاق در مورد اجناس خودرو و لوازم یدکی هم جریان دارد.

ص: ۱۱۱

۱- توضیح المسائل (مراجع)، ج ۲، ص ۲۱۰.

۲- اصول کافی دارالحدیث، ج ۱۰، ص ۲۶۸.

۳- استفتا از مقام معظم رهبری، ۱۲ / ۳ / ۹۵ و آیت الله سیستانی، ۱۱ / ۳ / ۹۵.

۴- استفتا از آیت الله مکارم، ۱۵ / ۱ / ۹۵.

س: حکم کلی قاچاق کالا چیست؟

ج: هر چیزی را که قانون قاچاق دانسته، خرید و فروش آن از نظر شرعی حرام است و استفاده از آن جایز نیست. به طور کلی کالای قاچاق به دو دسته تقسیم می شود: یک وقت هم اصل آن کالا ممنوع قانونی بوده و هم از نظر شرعی حرام است؛ اما یک وقت آن کالا ممنوع شرعی یا قانونی نیست؛ ولی تشریفات گمرکی برای ورود آن طی نشده است و کسی جنس قاچاق می آورد. در این جا خرید کالایی که بدانیم قاچاق است و کار ما کمک به قاچاقچی و قانون شکن می شود؛ اشکال دارد. اما اگر این کار کمک به او نباشد و اصل این کالا هم ممنوع شرعی یا قانونی نباشد؛ خرید و فروشش اشکالی ندارد.

س: در صورتی که شک داریم کالایی را که می فروشند قاچاق است یا نه؛ خرید و فروشش چه حکمی دارد؟

ج: خرید و فروش کالایی که شک دارید قاچاق هست یا نه، اشکال ندارد. (۱) و در صورتی که دولت از خرید و فروش این اجناس در بازار ممانعتی به عمل نمی آورد، مانعی ندارد؛ (۲) ولی اگر بر خلاف قوانین باشد، ایشان اجازه نمی دهند. (۳)

ص: ۱۱۲

۱- استفتا از مقام معظم رهبری، ۱۳ / ۳ / ۹۵.

۲- استفتا از آیت الله مکارم، ۱۳ / ۳ / ۹۵.

۳- استفتا از آیت الله سیستانی، ۱۱ / ۳ / ۹۵.

فروش اجناس جامانده از مشتری (دست دوم)

یکی از مسائلی که برای فروشندگان لوازم یدکی، مخصوصاً کسانی که در تعمیرگاه خود لوازم یدکی ماشین را نیز می‌فروشند، پیش می‌آید؛ این است که گاهی از اوقات بعضی وسائل از مشتری به جا می‌ماند و صاحبان وسیله دیگر به آن تعمیرگاه مراجعه نمی‌کنند؛ در حالی که آن وسائل دارای ارزش مالی هستند. سؤال مشخص آن است که تکلیف صاحب تعمیرگاه در برابر این وسایل چیست؟ در این زمینه به سؤال و جواب ذیل عنایت فرمایید:

س: حکم اجناس دیگران که از مدّت‌ها پیش جهت تعمیر در نزد تعمیرکار می‌باشد و برای تحویل گرفتن آن هیچ اقدامی نشده است، چیست؛ آیا می‌توان آن وسائل را فروخت؟

ج: چنانچه صاحبانش را می‌شناسد، باید به آنها برگرداند و اگر نمی‌شناسد، باید تحقیق کند؛ هرگاه از پیدا کردن صاحبانش مأیوس گردد، می‌تواند آن را بفروشد و قیمت آن را به فقیر بدهد. (۱)

جلب اعتماد برای حيله گری

بعضی از فروشندگان برای این که اعتماد مشتری را

ص: ۱۱۳

جلب کنند، یک جنس کوچک و دارای مصرف فراوان که همه جا قیمتش ثابت است به قیمتی زیر نرخ معمول فروشگاه ها می فروشند تا مشتری گمان کند که این فروشگاه تمام اجناسش را منصفانه می فروشند؛ ولی فروشنده بعد از جلب اعتماد مشتری، دیگر اجناس یا برخی اقلام را با قیمتی بسیار بالاتر از معمول به مشتری می فروشد. این کار اگر باعث ضرر مشتری گردد و قیمت جنس دوم اگر بر خلاف مقررات باشد و بیش از اندازه سود تعیین شده بفروشد، مصداق گران فروشی است. (۱)

مشورت نادرست

اگر فروشنده به مشتری مشورت غلط بدهد؛ مثلاً با دروغ به او بگوید که این جنس قابل تعمیر نیست تا مشتری، خود را به خرید جنس نو مجبور ببیند. و آن جنس را از او بخرد؛ این نیز از موارد فریب دادن مشتری است که بی تردید عملی حرام است.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در مذمت فریب دادن مسلمانان فرمودند:

کسی که مسلمانی را در خرید و فروش فریب دهد، از ما نیست و در روز قیامت با یهود محشور می شود؛ زیرا

ص: ۱۱۴

بدون تردید کسی که مردم را فریب دهد، مسلمان نیست. (۱)

پس دادن لوازم یدکی (برهم زدن معامله) بعد از فروش

اشاره

در اصطلاح فقهی حق به هم زدن معامله را «خیار فسخ» گویند؛ خریدار و فروشنده هر کالا؛ از جمله فروشنده و خریدار لوازم یدکی در چند مورد می توانند معامله را فسخ کنند:

متضرر شدن (خیار غبن)

اگر یکی از دو طرف معامله کالا را به کمتر از ثمن (قیمت جنس) بفروشد یا به بیشتر از آن بخرد و قیمت را نداند؛ در این صورت مغبون (آن که ضرر کرده است)، حق فسخ معامله دارد (۲) که به آن "خیار غبن" می گویند.

نکته: اگر خریدار قیمت جنس را نداند، یا در موقع معامله غفلت کند و جنس را از قیمت معمولی آن گران تر بخرد؛ چنانچه به قدری گران خریده که مردم او را مغبون می دانند و به کمی و زیادی آن اهمیت می دهند؛ می تواند معامله را به هم بزند. (۳)

ص: ۱۱۵

۱- ثواب الأعمال و عقاب الأعمال (ترجمه بندریگی)، ص ۶۰۷.

۲- تحریر الوسیله (ترجمه)، ج ۲، ص ۳۹۷.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۲۴۱.

هرگاه کالای فروخته شده معیوب باشد، خریدار خیار عیب دارد؛ یعنی می تواند معامله را به هم بزند؛^(۱) مثلا مشتری لوازم یدکی را خریده است و بعد متوجه می شود که این کالا معیوب بوده است

نکته: مواردی که نمی توان معامله را بر هم زد:

در چهار صورت اگر خریدار بفهمد مال عیبی دارد، نمی تواند معامله را به هم بزند یا تفاوت قیمت بگیرد:

۱. آن که موقع خریدن، عیب مال را بداند؛

۲. به عیب مال راضی شود؛

۳. در وقت معامله بگوید: "اگر مال عیبی نیز داشته باشد، پس نمی دهم و تفاوت قیمت هم نمی گیرم"؛

۴. فروشنده در وقت معامله بگوید: "این مال را با هر عیبی که دارد می فروشم"؛ ولی اگر عیبی را معین کند و بگوید: مال را با این عیب می فروشم و معلوم شود عیب دیگری هم دارد؛ خریدار می تواند برای عیبی که فروشنده معین نکرده؛ مال را پس دهد یا تفاوت بگیرد.^(۲)

ص: ۱۱۶

۱- همان، ص ۲۳۸.

۲- همان، ص ۲۴۶.

معلوم شدن عیب قطعه بعد از بستن روی ماشین

س: لوازم یدکی ماشین اگر عیبی داشته باشند (معمولا) بعد از خرید و بستن روی خودرو آن عیب معلوم می شود. آیا در این فرض، مشتری "خيار عيب" دارد يا اين تصرف (بستن روی خودرو) مانع خيار است؟

ج: اگر عيب به گونه ای است که بدون بستن روی ماشین معلوم نمی شود؛ مشتری خيار عيب دارد و چنین تصرفی مانع از خيار عيب نیست. (۱)

انصاف در سود (مقدار سود حلال)

یکی از عواملی که باعث افزایش برکت در کسب انسان می شود؛ رعایت "انصاف" است؛ یعنی فروشنده لوازم یدکی باید جنس را به مقدار سود معین بفروشد و بیش از حد قانونی و عقلی، قیمت را افزایش ندهد.

از نظر فقهی، سود گرفتن در فروش کالا در صورتی که دولت اسلامی نرخ خاصی را تعیین کرده (مثلا ۱۱ درصد بالاتر نسبت به قیمت خرید) باید به همان شکل عمل شود؛ در غیر این صورت؛ تا زمانی که افزایش قیمت به حد اجحاف و ظلم نرسد؛ بلاشکال است و این، البته به توافق

ص: ۱۱۷

۱- استفتا از مقام معظم رهبری؛ آیت الله مکارم و آیت الله سیستانی، ۲۸/۲/۹۵.

و رضایت طرفین بستگی دارد، ولی فروش کالا بیش از حد متعارفی که مقررات معلوم کرده است؛ گران فروشی است.

همچنین اگر فروشنده هنگام فروش به مشتری دروغ بگوید و او را فریب دهد؛ مثلاً به دروغ بگوید؛ سود این جنس برای من از ۵ هزار تومان بیشتر نیست و با این کلام او را فریب دهد، مرتکب کار حرام شده است.

ضمانت پس از فروش (گارانتی)

اشاره

"گارانتی" یا "ضمانت نامه" به این معناست که شخص یا شرکت ارائه دهنده خدمات، در مقابل محصول خود متعهد می شود در صورت نقض ادعای خود (مبنی بر سالم ماندن وسیله تا مدت معین) به تعمیر یا تعویض کالا یا پرداخت مبلغی تا زمان مشخص حاضر خواهد شد (۱).

س: اگر در معامله، فقط تضمین (گارانتی) تعمیر و تعویض وجود داشته باشد و مشتری پس از معامله عیبی در کالا دید، آیا مشتری حق فسخ (برهم زدن) معامله را دارد؟

ج: شرط ضمنی معامله سالم بودن کالا است؛ یعنی معامله بر اساس صحت کالا منعقد می شود و گارانتی، یعنی اگر کالا در مدت زمان معینی که در ضمانت

ص: ۱۱۸

۱- ویکی پدیا، ضمانت نامه.

نامه قید شده یا فروشنده تعهد کرده دچار نقص یا ایرادی شد؛ توسط شرکت مربوطه تعویض یا تعمیر شود.

بنابراین اگر کالا از اول معیوب بوده؛ خریدار حق فسخ دارد.^(۱)

از آن جا که لوازم یدکی خودرو، بعد از تعبیه روی ماشین، اگر عیبی داشته باشد، نمایان می شود؛ چنانچه معلوم شود کالا معیوب بوده چه جنس گارانتی داشته باشد و چه نداشته باشد؛ فروشنده باید بپذیرد؛ زیرا فروشنده جنس را به عنوان جنس سالم فروخته و مشتری مبلغ را بابت جنس سالم پرداخت کرده است. البته در این موارد معمولاً بین تعمیرکار و فروشنده لوازم یدکی اختلافی ایجاد می شود؛ به این صورت که تعمیرکار مدعی می شود عیب از قطعه است و مشتری وقتی به فروشنده لوازم یدکی مراجعه می کند به او گفته می شود عیب از نحوه بستن جنس توسط تعمیرکار بر روی خودرو بوده است. در این موارد، اگر معلوم شود عیب جنس از کدام طرف (فروشنده کالا- یا تعمیرکار خودرو) بوده است، وی باید هزینه رفع عیب را بپذیرد.

ص: ۱۱۹

۱- استفتا از آیت الله مکارم، و آیت الله صافی، ۲۷ / ۲ / ۹۵.

پرداخت درصدی از سود حاصله از فروش اجناس به تعمیرکاران (پورسانت)

س: کاسبی هستم که نزدیک بیست سال به فروشندگی قطعات یدکی اتومبیل اشتغال دارم؛ امّا به جهت عدم پرداخت پورسانت به تعمیرکاران دچار مشکلات مالی عدیده ای شده ام. از حضرت عالی استدعا دارم نظر مبارک خود را در مورد پرداخت درصدی از سود حاصله از فروش اجناس به تعمیرکاران اعلام بفرمایید (قابل ذکر است که قریب به اتفاق فروشندگان و مصرف کنندگان، اعمّ از تعمیرکاران و ناظران خرید شرکت ها، سازمان ها و ادارات، قرارداد از قبل تعیین شده ای مبنی بر تهیه لیست و فاکتور از سوی تعمیرکار یا ناظر خرید و پرداخت مبلغی از سوی فروشنده به وی تنظیم نموده اند) این امر موجب کسادی بیش از حد و رکود در کسب حقیر شده؛ زیرا به علّت خوف از شبهه شرعی آن تاکنون ریالی به عنوان پورسانت به احدی پرداخت نکرده ام.

ج: این کار شما در صورتی صحیح است که فروشنده مقداری از منافع عادی خود را به واسطه واگذار کند؛ بی آن که چیزی بر مبلغ جنس بیفزاید؛ مثلاً جنس را معمولاً با ده درصد می فروشند؛ ولی در این مورد قسمتی از ده درصد منافع را به واسطه واگذار می کنند و امّا تنظیم فاکتور دروغین

ص: ۱۲۰

با اضافه بر مبلغ، حرام است و خداوند رازق است. (۱)

فروش لوازم یدکی به صورت نسیه

اگر فروشنده لوازم یدکی خودرو، جنسی را نقد بفروشد بعد از معامله، خریدار و فروشنده می توانند جنس و پول را از یکدیگر مطالبه نموده و تحویل بگیرند که این معامله، "نقدی" است؛ ولی اگر خریدار و فروشنده معامله را صورت دهند و فروشنده جنس را همان موقع تحویل دهد؛ اما توافق کنند که پول در وقت دیگری پرداخت شود؛ به این معامله، معامله "نسیه" می گویند.

در زمینه معامله نسیه در لوازم یدکی احکامی وجود دارد که به چند مورد از آن اشاره می کنیم:

۱. در معامله نسیه باید مدت پرداخت پول کاملاً معلوم باشد. پس، اگر لوازم یدکی را بفروشد و بگوید بعداً پولش را می دهم چون مدت کاملاً معلوم نشده، معامله باطل است. (۲)

۲. اگر فروشنده لوازم یدکی جنسی را نسیه بفروشد، پیش از تمام شدن مدتی که قرار گذاشته اند، نمی تواند عوض آن را از خریدار مطالبه نماید؛ ولی اگر خریدار

ص: ۱۲۱

۱- استفتائات جدید (مکارم)، ج ۱، ص ۱۷۸.

۲- توضیح المسائل (مراجع)، ج ۲، ص ۲۳۰، مسئله ۲۱۰۵.

بمیرد و از خودش مال داشته باشد، فروشنده می تواند پیش از تمام شدن مدت، طلبی را که دارد از ورثه او مطالبه کند. (۱)

۳. اگر فروشنده لوازم یدکی جنسی را نسیه بفروشد، بعد از تمام شدن مدتی که قرار گذاشته اند، می تواند عوض آن را از خریدار مطالبه نماید؛ ولی اگر خریدار نتواند بپردازد، باید به او مهلت دهند و اگر عین مال او موجود باشد می تواند، معامله را بر هم بزند و مال خود را پس بگیرد. (۲)

۴. اگر فروشنده لوازم یدکی، به کسی که قیمت جنس را نمی داند، جنسی را نسیه بفروشد و قیمت آن را به او نگوید معامله باطل است؛ ولی اگر به کسی که قیمت نقدی جنس را می داند، نسیه بفروشد و گران تر حساب کند؛ مثلاً بگوید: جنسی را که به تو نسیه می دهم ۱۰٪ از قیمتی که نقد می فروشم گران تر حساب می کنم و او قبول کند، اشکال ندارد. (۳)

۵. اگر فروشنده جنسی را که نسیه فروخته و برای گرفتن پول آن مدتی قرار داده است؛ چنانچه مثلاً بعد از

ص: ۱۲۲

۱- همان، مسئله ۲۱۰۶.

۲- همان، مسئله ۲۱۰۷.

۳- همان، مسئله ۲۱۰۸.

گذشت نصف مدت، مقداری از طلب خود را کم کند و بقیه را نقد بگیرد، اشکال ندارد. (۱)

چند توصیه

آگاهی دادن مشتری در هنگام خرید

یکی از کارهای پسندیده فروشندگان و مصداقاً فروشندگان لوازم یدکی این است که مشتری را موقع خرید وسیله و از جمله لوازم یدکی راهنمایی کنند؛ مثلاً اگر کالا عیبی دارد آن را با صداقت برای مشتری بیان کنند. اگر فروشنده لوازم یدکی با خیرخواهی به مشتری مشورت بدهد به دلیل این صفت، خداوند متعال هم خیر و مصلحت را برایش پیش می آورد.

خرید و فروش کالاهای تولید داخل

یکی از مواردی که شایسته است فروشنده لوازم یدکی به آن توجه داشته باشد، "حمایت از تولیدات داخلی" است و این که سعی کند اجناس مغازه اش را از تولیدات داخلی تامین نماید و علاوه بر آن به خریدارها نیز درباره خرید اجناس داخلی مشاوره دهد و آنان را به مصرف اجناس

ص: ۱۲۳

داخلی تشویق کند. مقام معظم رهبری در باره لزوم مصرف اجناس داخلی فرمودند:

نمی‌گوییم خرید جنس خارجی حرام است؛ اما عرض می‌کنیم خرید جنس داخلی یک ضرورت برای مقاوم سازی اقتصاد است و بر روی همه چیز این کشور تاثیر می‌گذارد. باید به این نکته توجه کرد؛ این نقش همه مردم است

البته در برخی مواقع جنس ایرانی ممکن است کیفیت و ماندگاری جنس خارجی را ندارد و یا از کارایی جنس خارجی برخوردار نیست؛ در این مواقع تکلیف چیست؟

رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند:

شما وقتی یک جنس داخلی را به جای جنس تولید خارجی خریداری می‌کنید، همین اندازه ایجاد کار و اشتغال کرده‌اید و هم کارگر ایرانی را وادار کرده‌اید به این که ابتکار خودش را به کار ببندد. جنس داخلی که مصرف شد، آن تولیدکننده ابتکاراتی دارد که این ابتکارات را روز به روز افزایش خواهد داد؛ یعنی همین مصرف تولید داخلی خود یکی از راه کارهای افزایش کیفیت و ماندگاری و ارتقای کارایی اجناس داخلی است. (۱)

ص: ۱۲۴

اشاره

همان طور که انجام دادن واجبات و ترک محرمات، بر برکت رزق انسان اثر ویژه ای دارد؛ رعایت برخی کارهای پسندیده و برخی آداب نیکو و نیز مستحبات در فروش و از جمله فروش لوازم یدکی و کسب و کار، باعث جلب ثواب و برکت در رزق و روزی انسان می شود. در ذیل به برخی از این آداب اشاره می کنیم:

بردن نام خدا

سزوار است مومن هر کاری را با نام خداوند آغاز کند. فروشندگان لوازم یدکی و تعمیرکاران خودرو نیز اگر با "بسم الله" کارهای خود را آغاز کنند، این کار باعث برکت و رونق کسب و کارشان خواهد شد. امام باقر(علیه السلام) فرمودند:

سزوار است (بسم الله) گفتن در آغاز هر کار بزرگ و کوچکی؛ زیرا به واسطه این کار برکت در در کارتان واقع می شود. (۱)

جلب رضایت الهی

انگیزه نیکو و الهی عامل مهمی در رونق کسب و کار و از جمله آداب ارزشمند فروشندگی است. لذا برای فروشنده

ص: ۱۲۵

باید تقرب به خدا و رضایت او کار کند؛ زیرا کار و تلاش در اسلام از بهترین عبادات است.

دائم با طهارت بودن

سزاوار است انسان در همه حال، خصوصاً هنگام کار با طهارت (با وضو و پاکی از جنابت) باشد تا همیشه از رحمت و برکات الاهی بهره مند گردد.

قسم نخوردن

سعی کند برای وادار کردن مشتری به خرید، از سوگند خوردن پرهیزد.

اجمال و میانه روی در طلب مال را پیشه خود سازد (به طوری که نه کوتاهی کند و نه آن که حریص باشد.)

اگر کسی در خرید و فروش پشیمان شد و به هم زدن آن را درخواست کرد، قبول کند.

در قیمت، بین خریداران یکسان عمل کند، فرقی میان کسی که چانه می زند و غیر او نگذارد، مگر این که مشتری اهل صلاح یا اهل علم و یا مستضعف باشد که در این جا مراعات آنان بافضیلت است.

در قیمت جنس سختگیری نکند. (۱)

ص: ۱۲۶

کارهای ناپسند و مکروهات خرید و فروش لوازم یدکی

۱. تعریف کردن از کالای خود.

۲. قسم راست خوردن برای خرید و فروش.

سوگند دروغ، حرام است؛ ولی قسم راست خوردن اگرچه حرام نیست؛ کاری ناپسند و مکروه است. امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

لَا تَحْلِفُوا بِاللَّهِ صَادِقِينَ وَلَا كَاذِبِينَ فَإِنَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ - وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ؛ (۱) هیچ گاه سوگند به خدا یاد نکنید چه راستگو باشید، چه دروغگو؛ زیرا خداوند سبحان می فرماید: "خدا را در معرض سوگندهای خود قرار ندهید". (۲)

۳. فروش در جایی واقع شود که عیب کالا در آن جا مخفی می ماند.

۴. سود گرفتن از مومن؛ مگر در صورتی که ضرورت، یا خرید آن برای تجارت باشد، یا آن که کالایی را که خریده است، بیشتر از صد درهم باشد؛ که اگر روزی روزش را از آن سود ببرد، مکروه نیست.

از کسی که وعده احسان به او داده (یعنی گفته است:

ص: ۱۲۷

۱- الکافی، ج ۷، ص ۴۳۴.

۲- (بقره/۲۲۴).

با تو ملاحظه می کنم) سود ببرد؛ مگر در صورت ضرورت.

۵. خرید و فروش در بین الطلوعین.

۶. خرید و فروش با فرومایگان که نسبت به آنچه می گویند و آنچه برای آنها گفته می شود، باکی ندارند.

۷. در معامله مؤمن داخل شدن. (۱)

ص: ۱۲۸

۱- تحریر الوسيله (ترجمه)، ج ۲، ص ۳۵۹.

فصل پنجم: وظایف متقابل

وظایف متقابل مردم و تعمیرکاران

۱. امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر، از مهم ترین واجبات دین است و یکی از اساسی ترین احکام آیین اسلام می باشد. این که افراد در برابر یکدیگر مسئولیت دارند و موظف اند در امور مادی و معنوی به یکدیگر کمک کنند و نسبت به کار

یکدیگر حساس باشند؛ بر آموزه های دینی و عقلی مبتنی است و وقتی در قالب خاص خود قرار گیرد، همان امر به معروف و نهی از منکر قلمداد می شود.

ص: ۱۲۹

این وظیفه بعهدده همه افراد جامعه گذاشته شده و این که افراد، اشکالات و نیز وظایف را به یکدیگر تذکر بدهند اصلی مهم و ارزشمند است. یکی از وظایف مردم نسبت به تعمیرکاران این است که اگر اشکالی از تعمیرکار متوجه می شوند به او تذکر بدهند و اگر او در وظایفش کوتاهی می کند او را متوجه کنند. تعمیرکاران نیز باید نسبت به مشتریان خود احساس مسئولیت کرده و در موارد لزوم آنها را امر به معروف و نهی از منکر کنند. علاوه بر این، تعمیرکاران نسبت به همکاران، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر دارند و این کار باعث رشد و تغییر نگرش مردم به این صنف می گردد. بی تردید عمل به این دستور ارزشمند اسلام، ضامن رشد و پیشرفت جامعه خواهد بود. امام باقر (علیه السلام) در این زمینه می فرمایند:

براستی امر به معروف و نهی از منکر راه انبیا است و برنامه افراد شایسته، و با امر به معروف و نهی از منکر واجبات دیگر برپا می شود و راه ها امنیت پیدا می کند و کسب و تجارت حلال می شود و حق مردم پرداخت می گردد و زمین آباد می شود. (۱)

ص: ۱۳۰

۱- «إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ سَبِيلُ الْأَنْبِيَاءِ وَ مِنْهَا جُ الصُّلَحَاءِ فَرِيضَةٌ عَظِيمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمِدَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَكَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ» (الكافي، ج ۵، ص ۵۶).

لحن و ادبیات برخی از مردم، زمانی که برای تعمیر خودروی خود به تعمیرگاه مراجعه می کنند، در مقایسه با وقتی که می خواهند خودرو تعمیر شده خود را تحویل بگیرند بسیار متفاوت است. در ابتدا با احترام و درخواست مؤدبانه؛ ولی آخر کار با دیدی طلبکارانه با تعمیرکار رفتار و سعی می کنند کار او را بی ارزش جلوه می دهند تا از به این طریق بتوانند درصدی کمتر از اجرت تعمیر را پرداخت کنند و یا پرداخت اجرت را به زمان دیگری موکول نمایند.

باید توجه داشت افراد با برطرف کردن درخواست و نیاز ما حق و حقوقی بر ما پیدا می کنند که لازم است تمام و کمال حق آنها پرداخت شود و رضایت شخص اجیر (تعمیرکار) باید جلب شود و اگر کسی در این امر کوتاهی کند، شرعاً مسئول است. پیامبر اسلام فرمودند:

ای علی (علیه السلام)! کسی که مزد اجیری را از او باز دارد؛ پس لعنت خدا بر او باد! (۱)

از طرف دیگر، اصول اخلاقی اقتضا می کند بعد از این که کسی کاری برای انسان انجام داد از او قدردانی و تشکر صورت بگیرد؛ هم به صورت عملی که پرداخت اجرت

ص: ۱۳۱

اوست هم در کلام، و طبق فرمایش گهربار امام رضا(علیه السلام):

کسی که از خلق خداوند تشکر نکند، از خداوند هم تشکر نکرده است.^(۱)

۳. کراهت چانه زدن بعد از تعیین مبلغ

اصل "چانه زدن" در معاملات امری طبیعی است و در برخی جوامع نوعی "فرهنگ" در معاملات در آمده است و تا حدودی ناپسند و مکروه نیست و حتی در برخی روایات به آن سفارش شده است؛^(۲) ولی اینکه مشتری بعد از قطعی شدن معامله و یا اتمام کار، بخواهد چانه بزند و از نرخ توافق شده کم کند، امر پسندیده ای نیست. ابراهیم بن زیاد کرخی می گوید: برای امام صادق (علیه السلام) کنیزی خریدم و هنگامی که خواستم قیمت آن را بپردازم؛ گفتم از فروشنده می خواهم چیزی از مبلغ کم کند. امام مرا از این کار منع کرد و فرمود:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از کم کردن قیمت (و باصطلاح چانه

ص: ۱۳۲

۱- قال الرضا ع يَقُولُ: «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ» (عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۴).

۲- امام باقر علیه السلام می فرماید: «با خریدار چانه بزن؛ زیرا آن دلپذیرتر است؛ هرچند مبلغ زیادی پرداخت کند. همانا فریب خورده در خرید و فروش، نه ستایش می گردد و نه پاداش می گیرد.» (منابع فقه شیعه ج ۲۳، ص ۲۸۱).

زدن) پس از اتمام معامله نهی فرموده است. (۱)

۴. ارزش قائل شدن برای تخصص

بعضی از افراد برای خرید اجناس خیلی راحت تر هزینه می کنند؛ چون برای آن ارزش قائل هستند؛ ولی برای کار و تخصص افراد کمتر حاضریم هزینه کنند. یکی از دغدغه های تعمیرکاران محترم و انتظارات آنان این است که مردم برای تخصص و تجربه ایشان ارزش قائل شوند. به عنوان مثال: اگر شخصی برای تعمیر خودرو خود به تعمیرگاه مراجعه کند و بعد از تعمیر، به او گفته شود این مقدار وسایل و لوازم از خودروی شما عوض شده و لازم است فلان مقدار وجه بگردازید؛ مشتری راحت تر این وجه را می پردازد تا زمانی که تعمیرکار با استفاده از تخصص چندین ساله خود قطعه ای را شخصاً تعمیر کند. در حالی که باید توجه داشت تعمیرکار برای به دست آوردن این مهارت هزینه فراوانی کرده و از جمله هزینه ها عمرش را در این کار مصرف کرده است و تجربه ای گرانبها اندوخته است.

وظایف و انتظارات متقابل تعمیرکاران و دولت

تعمیرکاری خودرو مثل شغل های دیگر، برطرف کننده

ص: ۱۳۳

۱- من لا یحضره الفقیه (ترجمه)، ج ۴، ص ۳۱۲.

نیاز جامعه است و این صنف بخشی از نیاز خدماتی مردم را رفع می کنند و چه بسا برای این کار بسیار کمتر، از هزینه های دولتی استفاده کرده اند؛ به عنوان مثال اگر کسی بخواهد پزشک و یا متخصص در هر رشته شود با بهره مندی از هزینه های دولتی و بیت المال در مراکزی با هزینه دولت تحصیل می کند و بعد از کسب تخصص به مردم خدمت می کند که البته در قبال آن خدمت نیز هزینه دریافت می کند. ولی شغل تعمیرکاری و برخی از مشاغل دیگر خدماتی به این صورت است که عمدتاً شخص با هزینه خود و صرف عمر در این رشته متخصص می شود و نقش دولت در متخصص شدن او در تعمیرکاری ناچیز است. به همین دلیل لازم است به انتظارات این صنف زحمتکش توجه شود. در ادامه به بعضی از انتظارات این فشر که به طور مستقیم با ما در میان گذاشته اند، می پردازیم:

۱. ارائه خدمات بین اصناف مختلف یکسان باشد و با همه به عدالت رفتار شود. مثلاً در بعضی اصناف صدور جواز کسب محدودیت دارد؛ ولی در صنف تعمیرکاری خودرو در هر شهر به طور نامحدود مجوز کسب صادر می شود.

۲. در قوانین صنفی بین کسی که تازه وارد این صنف

می شود با کسی که دادای سابقه ای طولانی در این کار است، تفاوتی قائل نمی شود. لذا بهتر است با ارائه گواهی یا مدرک، میزان تخصص این صنف رتبه بندی شود.

۳. دولت محترم، آموزش های به روز و متناسب با تکنولوژی های جدیدی که در این صنعت ایجاد می شود برای اعضا این صنف برگزار کند.

۴. نظارت بیشتر دولت بر مجمع امور صنفی با ارزیابی از اعضا صنف، نکته ای است که به بهبود اوضاع صنفی تعمیرکاران کمک می کند.

۵. در مجامع امور صنفی افراد متعهد و متخصصی منصوب شوند که هم از علم بهره برده باشند و هم از تجربه.

۶. برگزاری آموزش های ویژه برای رئیس اتحادیه ها جهت افزایش بازدهی صنف، نقشی مؤثر بر بهبود اداره این صنف دارد.

۷. مالیات ها با درآمد متناسب باشد؛ نه این که صرفا هر سال چند درصد افزایش پیدا کند.

۸. کم شدن زمان انجام، کار و صرف وقت کمتر در ادارات برای ارائه اظهار نامه مالیاتی، تسویه حساب و عوارض شهرداری، با فراهم

ص: ۱۳۵

شدن امکان انجام این موارد به صورت اینترنتی؛ امری معقول و مورد انتظار است.

ص: ۱۳۶

نشانی ارتباط با دفتر مراجع تقلید

مقام معظم رهبری

سایت www.leader.ir

پست الکترونیکی: info_leader@leader.ir

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۶۶۶۶

آیت الله سیستانی

سایت www.sistani.ir

پست الکترونیکی: farsi@sistani.org

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۱۴۱۵

استفتاء پیامکی: ۰۹۱۹۸۵۰۷۵۰۰

آیت الله مکارم شیرازی

سایت www.makarem.ir

ص: ۱۳۷

تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۰۰۰۳

استفتاء پیامکی: ۱۰۰۰۰۱۰۰

آیت الله شبیری زنجانی

سایت: www.zanjani.ir

پست الکترونیکی: zanjani.tamas@gmail.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۳۲۱

استفتاء پیامکی: ۵۰۰۰۱۰۴۰

آیت الله نوری همدانی

سایت www.norihamedani.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۱۸۵۰

استفتاء پیامکی: ۳۰۰۰۴۸۴۴

آیت الله صافی گلپایگانی

سایت: www.saafi.net

تلفن: ۰۲۵-۳۷۴۷۹

استفتاء پیامکی: ۳۰۰۰۷۴۷۹

آیت الله وحید خراسانی

سایت www.wahidkhorasani.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۴۴۵

ص: ۱۳۸

١. ابن بابويه، محمد بن على، من لا يحضره الفقيه، قم، ٤١٣ ق.
٢. شعيرى، محمد بن محمد، جامع الأخبار (لشعيرى)، نجف، بى تا.
٣. ديلمى، حسن بن محمد، إرشاد القلوب إلى الصواب (للديلمى)، قم، ١٤١٢ ق.
٤. شيخ حر عاملى، محمد بن حسن، وسائل الشيعه، قم، ١٤٠٩ ق.
٥. پاينده، ابو القاسم، نهج الفصاحه (مجموعه كلمات قصار حضرت رسول صلى الله عليه و آله) - تهران، ١٣٨٢ ش.
٦. خمينى، سيد روح الله موسى، توضيح المسائل (محصّى - امام خمينى)، ٢ جلد، دفتر انتشارات اسلامى وابسته به

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ۱۴۲۴ق.

۷. ابن بابویه، محمد بن علی، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، دار الشریف الرضی للنشر، قم، ۱۴۰۶ ق

۸. ابن بابویه، محمد بن علی، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ترجمه بندرریگی - قم، ۱۳۷۹ش.

۹. محمود عبد الرحمان، معجم المصطلحات و الألفاظ الفقهيّه،

۱۰. شیرازی، ناصر مکارم، استفتاءات جدید (مکارم)، ۳ جلد، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، قم، ۱۴۲۷ق.

۱۱. تبریزی، جواد بن علی، استفتاءات جدید (تبریزی)، دو جلد، قم، ق.

۱۲. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، قم، ۱۴۰۴ ق.

۱۳. منسوب به علی بن موسی، امام هشتم علیه السلام، الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام، مشهد، ۱۴۰۶ ق.

۱۴. بروجردی، آقا حسین، منابع فقه شیعه (ترجمه جامع احادیث الشیعه)، تهران، ۱۳۸۶ق.

۱۵. فیض کاشانی، تفسیر صافی، محمد محسن بن شاه مرتضی اعلمی، حسین مکتبه الصدر، تهران ۱۴۱۵ ق.

۱۶. ابن ابی جمهور، محمد بن زین الدین، عوالی اللئالی العزیزیه فی الأحادیث الدینیّه، قم، ۱۴۰۵ ق.

۱۷. حمیری، عبد الله بن جعفر، قرب الإسناد (ط - الحدیثه) -

قم، ۱۴۱۳ ق.

۱۸. قمی، صدوق، محمد بن علی بن بابویه، مترجم: غفاری، علی اکبر و محم، من لا یحضره الفقیه - ترجمه، ۶ جلد، نشر صدوق، تهران، ۱۴۰۹ ق.

۱۹. کلینی، محمد بن یعقوب، تحفه الأولیاء (ترجمه أصول کافی)، قم، ۱۳۸۸ ش.

۲۰. خامنه ای، سید علی بن جواد حسینی، أجوبه الاستفتاءات (فارسی)، در یک جلد، دفتر معظم له در قم، قم، ۴۲۴ ق.

۲۱. بهجت، محمد تقی بهجت، استفتانات (۱)، ۴ جلد، دفتر حضرت آیت الله بهجت، قم، ۱۴۲۸ ق.

۲۲. گلپایگانی، سید محمد رضا موسوی، مجمع المسائل (للگلپایگانی)، ۵ جلد، دار القرآن الکریم، قم، ۱۴۰۹ ق.

۲۳. تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، قم، ۱۳۶۶ ش.

۲۴. گلپایگانی، لطف الله صافی، احکام نوجوانان (صافی)، در یک جلد، نشر راسخون، قم، ۱۴۲۴ ق.

۲۵. شیرازی، ناصر مکارم، رساله احکام برای جوانان (مکارم)، در یک جلد، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، قم، ۱۴۲۸ ق.

۲۶. ابن بابویه، محمد بن علی، الأمالی (للصدوق)،

ص: ۱۴۱

تهران، ۱۳۷۶ش.

۲۷. خمینی، سید روح الله موسوی - مترجم: اسلامی، علی، تحریر الوسیله - ترجمه، ۴ جلد، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ۲۱، ۱۴۲۵ق.

۲۸. شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه (للصبحی صالح)، قم، ۱۴۱۴ق.

۲۹. ابن طاووس، علی بن موسی، فتح الأبواب بین ذوی الأبواب و بین ربّ الأرباب، مؤسسه آل البيت عليهم السلام، قم، ۱۴۰۹ق.

۳۰. معجم مقاییس اللغة، ابن فارس، أحمد بن فارس، مكتب الاعلام الاسلامی، قم، ۱۴۰۴ق.

۳۱. الحیاه، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ترجمه احمد آرام، تهران، ۱۳۸۰ش.

۳۲. ابن بابویه، محمد بن علی، عیون أخبار الرضا علیه السلام، تهران، ۱۳۷۸ق.

۳۳. بروجرى، آقا حسین طباطبایی، منابع فقه شیعه، فرهنگ سبز، تهران، ۱۴۲۹ق،

۳۴. مکارم شیرازی ناصر، تفسیر نمونه، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۷۴ش.

۳۵. قمی شیخ عباس، سفینه البحار، اسوه، قم، ۱۴۱۴ق.

۳۶. صادقی حسن، اخلاق اسلامی (برگرفته از آثار آیت الله مصباح

ص: ۱۴۲

یزدی)، سازمان تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه، قم، ۱۳۹۲.

۳۷. صالحی الیاس، احکام برق کاران و لوازم برقی، نشر معروف، قم، ۱۳۹۴ش.

۳۸. صادقی محمود، احکام صوتی و تصویری، نشر معروف، قم، ۱۳۹۴ش.

ص: ۱۴۳

۱. ویکی‌پدیا <https://www..wikipedia.org>

۲. سایت مشرق <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/۴۰۵۸۰۸>

۳. وزارت تعاون، کار، و تامین اجتماعی <http://www.mcls.gov.ir>

۴. سایت اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری www.Khamenei.ir

ص: ۱۴۴

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

